

KADINLARA YÖNELİK SİBER ORTAMDA GERÇEKLEŞTİRİLEN ŞİDDET FİİLLERİ VE FAİLLERİNİN TİPOLOJİSİNE YÖNELİK FENOMENOLOJİK BİR ÇALIŞMA

(Araştırma Makalesi)

DOI: <https://doi.org/10.33717/deuhfd.1089754>

Arş. Gör. Ahsen AKDEMİR*

Öz

İnternet ile sanal dünya beraberinde birçok yeniliği getirdiği gibi suç işleme yollarını da çeşitlendirerek ceza hukukuna yeni araştırma alanları katmıştır. İnternet kullanımının yaygınlaşmasıyla özellikle kadına yönelik tehdit, hakaret, teşhircilik, sarkıntılık ve dolandırıcılık gibi birçok fiilin işleniş kolaylaşmıştır. Bu eylemler, kadınlara yönelik duygusal, fiziksel ve ekonomik zarar vererek onları mağdur etme yoluyla gerçekleşen siber suçlar olarak nitelendirilmektedir. Sosyal medyanın günümüzde büyük bir rol oynamasıyla gün geçtikçe vakalar daha da artmaktadır. Bunun yanı sıra bu fiillerin özellikle birbirini tanıyan kişiler arasında mağdurun tehdit edilmesi şeklinde gerçekleştiği görülmektedir. İnternetin sağladığı birtakım kolaylıklar vasıtasıyla da gerçek dünyada alışlagelmiş fail profillerinin aksine bu mecralarda suçlular kimliklerini gizli tutabilmeleri sayesinde suç işlemeyi basit hale getirerek önlerindeki birçok engeli ortadan kaldırmaktadır.

Çalışma kapsamında kadınlara yönelik sanal ortamda işlenen suçların kriminolojik boyutunu incelemek ve olaylara mağdurların gözünden bakabilmek adına bir araştırma yapılmıştır. On biri kadın ve biri erkek olmak üzere on iki siber şiddet fiili mağduru ile gerçekleştirilen bu fenomenolojik çalışmada temel amaç öncelikle bu kategoride işlenen suçlar bakımından bir fail ve fiil tipolojisi çıkarmaktır. Ardından mağdurların Türkiye'deki adalet sistemi ile ilgili değerlendirmeleri ele alınacaktır. Özellikle adli makamlara şikâyette bulunan ve bulunmayan mağdurlar karşılaştırmalı olarak mercek altına alınıp bu saldırı türlerinin neticeleri incelenmektedir.

* İstanbul Medeniyet Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Anabilim Dalı, İstanbul (ahsenakdemir@hotmail.com), ORCID: 0000-0003-2678-4045 (Geliş Tarihi: 07.09.2021-Kabul Tarihi: 16.12.2021) Yazar, eserinin Derginize ait bilimsel etik ilkelere uygun olduğunu taahhüt eder.

Anahtar Kelimeler

Siber şiddet, Sosyal medya şiddeti, Kadına yönelik siber şiddet, Hakaret, Tehdit, Cinsel taciz

A PHENOMENOLOGICAL STUDY ON THE TYPOLOGY OF VIOLENCE ACTIONS PERFORMED AGAINST WOMEN IN CYBER ENVIRONMENT AND THEIR PERPETRATORS

(Research Article)

Abstract

With the Internet, the virtual world has introduced us to many innovations, as well as diversifying the ways of committing crimes and adding new research areas to criminal law. Committing acts such as threats, insults, exhibitionism, molestation, and fraud against women have become much simpler with the widespread use of internet. Virtual crimes against women are described as acts which are carried out by victimizing women by causing emotional, physical, and even economic harm to women using information technologies. As social media started to play a big role in terms of global communication, these actions have escalated gradually. In addition, it is seen that these acts take place in the form of threatening the victim, especially among people who know each other. Due to some of the facilities provided by the Internet, criminals can keep their identities private in these channels, making it simple to commit crimes.

It was deemed essential to conduct this research in order to examine the criminological dimension of these cybercrimes against women and to look at these crimes from the eyes of the victims. The main aim in this phenomenological study, which has been conducted with twelve victims of cyber violence crimes, eleven women and one man, is primarily to create a typology of perpetrators and acts in terms of crimes committed in this category. Next, the victims' evaluations of the Turkish justice system will be discussed. Then, the victims will be examined comparatively in terms of those who have filed a complaint with the judicial authorities and those who chose not to and the consequences of these types of acts.

Keywords

Cyber violence, Social media violence, Cyber violence against women, Insulting, Threat, Sexual harassment

GİRİŞ

Suç, toplumun benimsediği yeni bir olgu değildir. İnsanların bir arada yaşamaya başlamasıyla belirli kurallar benimsenmiş ve o kurallara aykırı hareket edenler suçlu olarak görülmüştür¹. İşlenen bu suçların faili olduğu gibi mutlaka mağduru da vardır. Mağdur suçun konusu oluşturan kimse anlamına gelmektedir. Eğer suçun konusu belirli bir kişi veya kişilere atfedilebiliyorsa mağdur bu kişi veya kişilerdir. Aksi durumda ise mağdur toplumu oluşturan herkeştir². Zaman içinde değişen toplum yapısı, kadınları ataerkil bir yapı altında hükmedilmeye mecbur bıraktığından, kadınlar fiziksel olarak daha zayıf olmanın verdiği dezavantajla birtakım suçların mağduru olmaya başlamıştır. Bu suçlar sıklıkla cinsel taciz, sarkıntılık, cinsel saldırı, tehdit, hakaret, kasten yaralama, hürriyetten alıkoyma gibi vücut ve cinsel dokunulmazlığa ve kişi hürriyetine karşı suçlardır. Dünya ne kadar gelişse de kadınlara yönelik işlenen suç tipleri değişmemiş, aksine internetin hayatımızın bir parçası olmasıyla bu suçların bazıları sanal dünyaya taşınmıştır. Nitekim Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği'nin Genel Kurulu'nun 1993 yılında yayınlamış olduğu deklarasyonun ilk maddesine göre *'ister özel ister kamusal alanda olsun, "kadına yönelik şiddet" terimi, kadınlara fiziksel, cinsel veya psikolojik zarar veya ıstırapla sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel olan her türlü cinsiyete dayalı şiddet eylemi anlamına gelmektedir. Bu eylemlerin tehditleri de şiddet kapsamına dahildir.*³. Oldukça kapsamlı olan bu tanımda kamusal alan kavramına artık günümüzde "sanal alan" olgusunun da dahil olduğunu belirtmek gerekmektedir⁴.

Kadına yönelik sanal eylemler bilişim teknolojilerinin kullanılmasıyla duygusal, fiziksel ve ekonomik olarak zarar vererek mağdur etme yoluyla gerçekleşir. Sanal dünyada işlenen bu fiillerin kendisi, faileri ve failin saiki çok çeşitli nedenlerle karşımıza çıkmaktadır. Nitekim hırs, merak ve heyecan gibi duyguların yoğunlaşması failin motivasyonunu şekillendirebilir ve suç

¹ **Güçlü, İdris/Akbaş, Halil:** Suç Sosyolojisi Kavram - Teori - Uygulama, 2. Basım, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2019, s. 2.

² **Koca, Mahmut/Üzülmez, İlhan:** Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 15. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021, s. 116.

³ **OHCHR General Assembly:** Declaration on the Elimination of Violence against Women, 1993, Erişim Adresi: <<https://www.ohchr.org/Documents/ProfessionalInterest/eliminationvaw.pdf>>, Erişim Tarihi: 25 Mayıs 2021.

⁴ **Yıldırım, Elif:** "Sosyal Medyada Kadınlara Yönelik Dijital Şiddet", İstanbul Üniversitesi Tez Arşivi, 2019, Erişim Adresi: <<http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/TEZ/ET000750.pdf>>, Erişim Tarihi: 12 Haziran 2021, s. 27.

için fırsatlar sağlayabilir⁵. Sanal dünyada erişimin sınırsızlığı, kimliği gizli tutabilme ve benzeri diğer kolaylıklar sayesinde birçok kişi fail olmaktan çekinmemektedir⁶.

Bu kategoride işlenen suçların da son zamanlarda akademide de merak uyandırması sebebiyle söz konusu suçların sanal dünyaya yansımaları ve neticelerini daha iyi anlayabilmek adına fenomenolojik araştırma yöntemi ile 12 görüşmeci ile bir araya gelinmiştir. Sayısız araştırma metodları arasında fenomenolojik araştırmanın tercih edilmesinin ana sebebi bu araştırma türünün belirli olgu ve kavramlara yönelik olarak bireylerinin deneyimlerinden yola çıkan bir tür olmasıdır⁷. Araştırma kadına yönelik siber şiddet olgusunu ele aldığı için bu alanda bir tecrübe yaşamış mağdurları inceleyecek en iyi yöntemin bu olduğu kararına varılmıştır.

Araştırmadaki kişilerden her biri siber şiddet fiillerinin bir veya birkaç türüne maruz kalmıştır. Mağdurlara yönelttiğimiz genel sorularda söz konusu kategoride bulunan suçların bir fiil ve fail tipolojisini oluşturmak hedeflenmektedir. Bununla beraber özellikle kriminolojik açıdan bu suçların ne sıklıkla yargı mercilerine taşındığı hususu irdelenip; başvuruların deneyimleri ve başvurmayı tercih etmeyen mağdurların sebepleri teker teker ele alınmaktadır. Ayrıca bu eylemlerin gerçekleşmesinin mağdurların internet kullanımını nasıl etkilendiği hususu da ele alınmaktadır. Çalışmanın diğer bir amacı da mağdurların, bu fiillere yönelik adli mercilerin tutumuna dair bir önyargılarının olup olmadığını ortaya koymaktır.

I. KADINA YÖNELİK SUÇLARIN İŞLENİŞ BİÇİMİNİN ZAMAN İÇİNDE DEĞİŞİMİ VE SANAL DÜNYA İLE İLİŞKİSİ

A. Kadına Yönelik Şiddetin Genel Tarihçesi

Kadınlar, dünyanın var oluşundan beri toplumun yarısını oluşturan, insanlığın devamını sağlayan ve onun ilk öğretmenliğini üstlenen cinsiyettir. Yerleşik hayata geçmekle daha az eşitlikçi bir toplum yapısının bir parçası

⁵ Goldsmith, Andrew/Wall, David S.: "The Seductions Of Cybercrime: Adolescence And The Thrills Of Digital Transgression", European Journal of Criminology, Sayı: Özel, 2019, s. 3.

⁶ Yar, Majid: "The Novelty of "Cybercrime": An Assessment in Light of Routine Activity Theory", European Journal of Criminology, Cilt: 2, Sayı: 4, 2005, s. 408.

⁷ Güler, Ahmet/Halicioğlu, Mustafa Bülent/Taşkın, Serkan: Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma, 2. Basım, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2015, s. 234.

olan kadınlara karşı⁸ 20. yüzyıl öncesine kadar, şiddete dayalı bu suçların toplumu belirli bir düzene oturtmak adına oluşturulmuş hiyerarşiyi canlı tutmak gayesiyle işlendiğini görülmektedir⁹. Bu hiyerarşi, zamanla neslin korunması için kadının cinselliğinin kontrol altında tutulması gerektiğine dair bir inanca dönüşmüştür¹⁰. Böylece erkeklerin tabiiyeti altına alınan kadınlara karşı genel olarak cebir, tehdit, kasten yaralama, öldürme, istismar, cinsel taciz, cinsel saldırı, evlilik vaadiyle kızlık bozma, ısrarlı takip gibi fiiller gerçekleştirilmiştir¹¹. Erkekler insanlık tarihinin neredeyse tamamında kadınlar üzerinde fiziksel ve hukuki egemenliğe haizdi. Orta ve Yeni Çağ dönemlerinde erkeklerin kadınlar üzerindeki egemenliği devam ederken Yakın Çağ'da kadına şiddet ile mücadele, devletlerin de politika değişikliğine gitmeye başlaması ile ilk kıvılcımlarını göstermiştir.

Kendilerine seçme ve seçilme haklarının tanınmasıyla kadınlar, artık lehlerine olan kuralları koyabileceklerine ve kadın-erkek arasındaki eşitsizliği azaltabileceklerine inanmaya başlamışlardır¹². Bu inanç doğrultusunda birçok ülkede kadınlar ve onları destekleyen erkekler toplumun kadınlara olan tutumunu değiştirmek adına seslerini duyurma gayreti içerisine girmişlerdir. Neticesinde bir önceki yüzyıla kıyasla birçok ülkede kadınlar iyileştirilmiş bir yasal sisteme tabidir. Fakat kadınların tüm bu yeni imkânlarla sahip olmaları kendilerine karşı işlenen suçların devamına engel olamamıştır. Tüm gelişmelere rağmen şiddet, cinsel taciz ve tehdit başta olmak üzere aynı fiillerin mağduru olmaya devam etmişlerdir¹³.

⁸ **Yılmaz**, Sena: "Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Günlük Hayattaki Yansımaları: Çorum/Alaca Örneği", İmgelem, Cilt: 2, Sayı: 2, 2018, s. 7.

⁹ **Fox**, Vivian C.: "Historical Perspectives on Violence Against Women, Journal of International Women's Studies", Cilt: 4, Sayı: 1, 2002, s. 16.

¹⁰ **Brooks**, James F.: "This Evil Extends Especially... to the Feminine Sex": Negotiating Captivity in the New Mexico Borderlands, Feminist Studies, Cilt: 22, Sayı: 2, 1996, s. 281.

¹¹ Bkz. **Aksın**, Ahmet/**Maral** Emrah: "Osmanlı Devletinde Irza ve Namusa Yönelik İşlenen Suçlar ve Uygulanan Cezalar", 2015, Erişim Adresi: <[http://cdn.istanbul.edu.tr/FileHandler2.ashx?f=osmanli-devletinde-irza-ve-namusa-yonelik-islenen-suclar-ve-uygulanan-cezalar-\(1789-1850\)-ahmet-aksin-emrah-maral.pdf](http://cdn.istanbul.edu.tr/FileHandler2.ashx?f=osmanli-devletinde-irza-ve-namusa-yonelik-islenen-suclar-ve-uygulanan-cezalar-(1789-1850)-ahmet-aksin-emrah-maral.pdf)>, Erişim Tarihi: 5 Haziran 2021; **Sokullu-Akıncı**, Füsun/**Dursun**, Selman: Viktimoloji, 3. Basım, İstanbul 2016, ss. 147-148.

¹² **Lind**, JoEllen: "Dominance and Democracy: The Legacy of Woman Suffrage for the Voting Right", UCLA Women's Law Journal, Cilt: 5, Sayı: 1, 1994, s. 149.

¹³ **Fine**, Michelle/**Weis**, Lois: "Disappearing Acts: The State And Violence Against Women In The Twentieth Century", City University of New York: Academic Works, 2000, Erişim Adresi: https://academicworks.cuny.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1701&context=gc_pubs, Erişim Tarihi: 10 Mayıs 2021; **Sokullu-Akıncı/Dursun** (dn 9), s. 58.

Nihayetinde günümüze geldiğimizde şu gözlem kadına şiddetin tarihçesini özetlemektedir: şiddet öğrenilen bir davranış olarak kabul edilmekte olup, kuşaktan kuşağa aktarılan bir eylemdir¹⁴. Böylelikle bir kısır döngüde işleyen bu şiddete şahit olan çocuklar başka şekilde sorunlarını çözme ve uzlaşma yöntemi bilmediğinden şiddeti kendisi de uygulamaktadır¹⁵. Bu nedenle toplumlar ne kadar modern olurlarsa olsunlar, maalesef kadına yönelik aile içi şiddetin bulunmadığı bir toplum günümüzde bulunmamaktadır¹⁶. Nitekim, yukarıda saymış olduğumuz suç tiplerine her coğrafyada yaygın olarak rastlanılmaktadır¹⁷.

B. Sanal Dünya

1. Sosyal Medya

19.yüzyılın ilk yarısında telgrafın icat edilmesiyle başlayan teknoloji yoluyla kişilerarası mesajlaşma ve bilgi paylaşımı, şu an günümüzde yerini en büyük sosyal paylaşım ağlarını oluşturan sosyal medyaya bırakmış durumdadır¹⁸. *Sosyal medya*, kullanıcıların, bilgi, fikir, kişisel mesaj ve videolar gibi diğer içerikleri paylaşmak için oluşturduğu elektronik iletişim biçimleri olan çevrimiçi topluluklar olarak tanımlanmıştır¹⁹. Günümüzde sosyal medya, Facebook ile 2,7 milyar, YouTube ile 2 milyar, Instagram ile 1,1 milyar ve Twitter ile 353 milyon aktif kullanıcıya sahip, çok boyutlu bir sanal dünyadır²⁰. Kişiler bu platformlarda kolaylıkla yazı, görüntü ve ses gibi

¹⁴ **Sutherland**, Edwin/**Cressey**, Donald R./**Luckenbill**, David F.: Principles of Criminology, 11. Basım, General Hall, Lanham 1992, s. 176; Sosyal öğrenme teorisi hakkında daha fazla bilgi için bkz. **Akers**, Ronald L.: Criminological Theories, Bölüm 5: Social Learning Theory, 8. Basım, Oxford University Press, New York 2020; **Sokullu-Akıncı**, Füsün; Kriminoloji, 15. Basım, Beta Yayıncılık, İstanbul 2021, ss. 210-218.

¹⁵ **Sokullu-Akıncı/Dursun**, 2016, ss. 63-64.

¹⁶ **Fine/Weis**, s. 1140.

¹⁷ **WHO** Department of Reproductive Health Research: London School of Hygiene and Tropical Medicine/South African Medical Research Council: "Global and Regional Estimates of Violence against Women", 2013, s. 3, Erişim Adresi: <<https://www.who.int/publications/i/item/9789241564625>>, Erişim Tarihi: 13 Mayıs 2021.

¹⁸ **Edosomwan**, Simeon/**Prakasan**, Sitalaskshmi Kalangot/**Kouame**, Doriane/**Watson**, Jonelle/**Seymour**, Tom: "The History of Social Media and Its Impact on Business", The Journal of Applied Management and Entrepreneurship, Cilt: 16, Sayı: 3, 2011, s. 79.

¹⁹ **Merriam Webster Dictionary**: "Social Media", 2021, Erişim Adresi: <<https://www.merriam-webster.com/dictionary/socialmedia>>, Erişim Tarihi: 6 Haziran 2021.

²⁰ **STATISTA**: "Most Popular Social Networks Worldwide As Of October 2020, Ranked By Number Of Active Users", 2020, Erişim Adresi: <<https://www.statista.com/statistics/>>

içerik paylaşmaktadır. Sosyal medya kullanımı iş hayatına da katkıda bulunmuştur. Kuruluşlar sosyal medya sayesinde iletişim kanallarını arttırmış ve etkin oldukları alanları genişletmiştir²¹.

Bunun gibi hayatımıza birçok katkıda bulunmanın yanı sıra sosyal medya, ceza hukukunda suçun işlenme yeri kavramına da bir yenilik kazandırmıştır. Örneğin 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 125.maddesinde tanımlanan hakaret suçunun gerekçesinde "...hakaretin mağdurunu muhatap alan sesli, yazılı veya görüntülü bir mesajla yapılması hâlinde ... cezaya hükmedileceği kabul edilmiştir. Buna göre, kişiyi muhatap alan mektup, telgraf, telefon ve benzeri araçlarla yapılan hakaret de huzurda hakaret olarak cezalandırılmalıdır." diye belirtilmiştir²². Madde gerekçesindeki "benzeri araçlar" tabirini yorumlayacak olursak sesli, yazılı ve görüntülü mesajların paylaşılabilirdiği sosyal medya platformlarını da bünyesine dahil ettiğini söyleyebiliriz²³. Böylelikle hakaret gibi birçok suçun da sosyal medya yoluyla işlenebildiği kanun koyucu tarafından kabul edilmiştir. Bunu önlemek adına kullanıcılar zamanla hesaplarını gizli tutabilmektedir. A.B.D.'nde yapılan bir anket çalışmasına göre sosyal medya kullanıcılarının %45'i tüm hesaplarını gizli hesap şeklinde kullanırken sadece %19'u tüm hesaplarının herkesin görebileceği şekilde erişime açık olduğunu bildirmiştir²⁴.

2. Siber Ortamlarda Kadınlara Karşı İşlenen Suçların Görünüş Şekli ve Saikleri

Ceza hukukunda tüm suç tiplerini incelerken olduğu gibi, siber zorbalık fiilini de suçun maddî unsurları çerçevesinde incelemek önem taşımaktadır. Suçun maddî unsurları ise fiil, fail, netice, nedensellik bağı, mağdur, konu ve

272014/global-social-networks-ranked-by-number-of-users/>, Erişim Tarihi: 6 Haziran 2021.

²¹ Edosomwan/Prakasan/Kouame/Watson/Seymour, s.85.

²² **Türk Hukuk Sitesi**: "5237 S.L1 Türk Ceza Kanunu MADDE 125", 2009, Erişim Adresi: <<https://www.turkhukuksitesi.com/serh.php?did=1212>>, Erişim Adresi: 6 Haziran 2021.

²³ **Şengül**, Mustafa Buğra: "Sosyal Medya Yoluyla İşlenen Hakaret Suçu", Çankaya Üniversitesi Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Erişim Adresi: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=f10Kw4p1rmMDotyKRdYv1HkvMX5uvBCFAB4HRpMIyZF4uf-BCDYGWskLa5CDlZqf>, Erişim Tarihi: 26.11.2021, s. 37.

²⁴ **Morning Consult**: "National Tracking Poll", 2018, Erişim Adresi: <https://morningconsult.com/wp-content/uploads/2018/10/180960_crosstabs_BRANDS.pdf>, Erişim Tarihi: 7 Haziran 2021.

nitelikli hallerdir²⁵. Kadına yönelik siber suçlar üzerinde fenomenolojik bir araştırma yapılıyor ise, olgunun kendisine yoğunlaşmamız gerekmektedir²⁶. Bu nedenle diğer suç tipleri nasıl inceleniyor ise bu fiillerin de öyle açıklanması gerektiği kanaati doğmuştur.

Siber suçlar hukuk dünyamızda yeni yeni var olan bir kavramdır. Bu alanda nitelikli bir esere imza atmış olan *Halder ve Jaishankar*, kadınlara yönelik bu suçları “*İnternet ve cep telefonları gibi modern telekomünikasyon ağlarını kullanarak mağdura kasten zarar vermek amacıyla kadınları hedef alan suçlar*” olarak tanımlamaktadır²⁷. Bununla birlikte baktığımızda her suç bakımından hangi cinsiyetin daha fazla mağdur olduğu konusunda ayırt edici bir istatistiksel çalışma mevcut değildir. Ancak biliyoruz ki kadınların sanal ortamda işlenen bir suçun mağduru olabilmeleri için ilk öncelikle internete erişimlerinin bulunması gerekmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu’nun 2020 verilerine göre ülkemizin kadın nüfusunun %73,3’nün internete erişimi mevcuttur²⁸. Bu da ülkemizde kadınların büyük bir çoğunluğunun sanal ortamlarda aktif olabileceğine ve bu suçların potansiyel mağduru olabileceklerini göstermektedir.

İnternete erişimi olsun veya olmasın dünyanın her yerinde kadınlar genellikle cinsel dokunulmazlığa karşı suçların ve henüz hukuk sistemimizde direkt belirli bir suç olarak tanımlanmamış olan *ısrarlı takip* (stalking) fiilinin mağduru konumundadırlar²⁹. Cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar Türk Ceza Kanunu’nda cinsel saldırı suçu (md. 102), çocukların cinsel istismarı (md. 103), reşit olmayanla cinsel ilişki (md. 104) ve cinsel taciz (md. 105) olarak düzenlenmiştir. İsrarlı takip ise bir kişinin kasıtlı bir şekilde tekrarlı ve kötü niyet ile takip, taciz veya tehdit edilmesi olarak tanımlanmaktadır³⁰. Doktrinde ısrarlı takibin bir suç olarak düzenlenmesi gerektiğini

²⁵ **Artuk**, Mehmed Emin/**Gökçen** Ahmet/**Yenidünya**, Ahmet Caner: Ceza Hukuku Genel Hükümler, 15. Bası, Adalet Yayınevi, Ankara, 2021, s. 297.

²⁶ **Ersoy**, Figen: Eğitimde Nitel Araştırma Desenleri, Bölüm 3: Fenomenoloji, Saban, Ahmet/Ersoy, Ali (ed.), 3. Basım, Anı Yayıncılık, Ankara 2019, s. 84.

²⁷ **Halder**, Debarati/**Jaishankar**, Karuppanan: Cyber Crime and the Victimization of Women: Laws, Rights and Regulations, Chapter 2: Definition, Typology and Patterns of Victimization”, 2. Basım, IGI Global, Hershey, 2012, s. 15, (Victimization).

²⁸ **TUİK**, ‘Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması, 2020, Erişim Adresi: <[https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2020-33679](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2020-33679)>, Erişim Tarihi: 7 Haziran 2021.

²⁹ **Sokullu-Akıncı/Dursun** (dn 9), ss. 147-148.

³⁰ **DeKeseredy**, Walter S./**Schwartz**, Martin D./**Nolan**, James/**Mastron**, Nicholas/**Hall-Sanchez**, Amanda: “Polyvictimization and the Continuum of Sexual Abuse at a College Campus: Does Negative Peer Support Increase the Likelihood of Multiple

savunan *Türkoğlu*, bu savını şu gerekçeye dayandırmaktadır: “...suç tipi olarak ısrarlı takip, ileride gerçekleşmesi imkan imkân dahilinde olan daha ağır hukuki ihlalleri engellemek; mağdurun yaşam hakkı, vücut bütünlüğü bakımından tehlike oluşturabilecek olası durumlar için bir önlem olarak düşünülebilir... ısrarlı takip *Türk Ceza Kanunu*’nun ikinci kitabının ikinci bölümü olan ‘Kişilere Karşı Suçlar’ bölümünde ‘Hürriyete Karşı Suçlar’ başlığı altında düzenlenmelidir³¹”.

Bu fiillerin sanal dünyaya yansması ise genel bir başlık altında *siber şiddet* olarak ifade edilir. *Kalem*, siber şiddeti şöyle tanımlamaktadır: “...fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik zarara veya ıstıraba neden olan veya bunlarla sonuçlanabilme ihtimali olan, bireylere karşı şiddete neden olmak, bunları kolaylaştırmak veya şiddet tehdidinde bulunmak için bilgisayar sistemlerinin kullanılmasıdır ve bireyin koşullarının, özelliklerinin veya açıklarının istismar edilmesini içerebilir”³². Kanunumuzda siber zorbalık adı altında bir suç düzenlenmemiştir. Fakat bu fiil cezalandırılırken neticeye göre bir yaptırım belirlenir. Nitekim siber şiddet kapsamında birçok suçu barındırır. Bunlar: hakaret (md.125), siber zorbalık, cinsel şiddet de dahil olmak üzere şiddete yönelik tehdit (md. 106), cebir (md. 108), şantaj³³

Victimizations?”, *British Journal of Criminology*, Cilt: 59, Sayı: 2, 2019, s. 283; **Melton**, Heather: “Predicting the Occurrence of Stalking in Relationships Characterized by Domestic Violence”, *Journal of Interpersonal Violence*, Cilt: 22, Sayı: 1, 2007, s. 4.

³¹ **Türkoğlu**, Selin: *Ceza Hukuku Açısından İsrarlı Takip*, 1. Basım, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2020, ss. 75-77.

³² **Kalem**, Ayşegül: “Kadına Yönelen Çevrimiçi Tehdit: Siber Şiddet”, *Cyberpolitik*, Cilt: 4, Sayı: 8, 2019, s. 265.

³³ Sosyal medya aracılığıyla şantaj suçunun işlenmesine dair bkz.: “1- Katılan ...’ın internet aracılığıyla tanıştığı ve bir araya hiç gelmediği sanığın kendisinden çıplak fotoğraflarını istemesi üzerine o anki ruh hali ve çocukluğu yüzünden kendi isteği ile sanığın bu isteğini yerine getirerek fotoğrafları gönderdiğini ve bir süre sonra kendisinden para isteyerek göndermediği takdirde fotoğrafları yayacağını söylediğini ancak fotoğrafları yayıp yaymadığını bilmediğini sanığın ise soruşturma aşamasındaki beyanında katılan ile facebookta tanıştığını ve telefonda görüşmeye başladığını beyan etmesi ve dosya kapsamında beyan edilen bu fotoğraflara ya da fotoğrafların sanık tarafından iddianamede iddia edildiği üzere sosyal medya profilinde paylaşılıp paylaşılmadığına dair bir tespitin bulunmadığının anlaşılması karşısında mahkemece iddianamede belirtilen fotoğrafların iddia edildiği şekilde sanık tarafından paylaşılıp paylaşılmadığı araştırılmaksızın sanığın üzerine atılı cinsel taciz ve özel hayatın gizliliğini ihlal suçlarının unsurlarının somut olayda ne şekilde olduğu ve fotoğrafların paylaşılması halinde sanığın eyleminin TCK’nın 134/2. maddesindeki eylemi oluşturup oluşturmadığı yeterince açıklanıp tartışılmadan eksik inceleme ve yetersiz gerekçe ile sanık hakkında bu suçlardan mahkumiyet hükmü kurulması,

2- Şantaj suçundan hüküm kurulurken, TCK’nın 107/1. maddesinde hapis cezasının yanında adli para cezası da öngörülmesine karşın, adli para cezasına hükmedilmemesi,”

(md. 107), şiddete teşvik, intikam pornosu yayınlama (md.226- müstehcenlik), intihara yönlendirme (md. 84) veya mağduru araç olarak kullanıp kendine zarar vermesine yol açma (md. 86-87), görüntü veya seslerin ifşa edilmesi suretiyle özel hayatın gizliliğini ihlal (md. 134/2)³⁴ ve benzeri suçlardır³⁵.

Son olarak özellikle vurgulamak isteriz ki kadınlara yönelik sanal suçlar sadece cinsel saikle icra edilmez. Aksine, faili bu suçu işlemeye zorlayan diğer birtakım dürtüler: evliliğin başarısızlığı nedeniyle mağdura karşı kişisel düşmanlık, kendini güçlü bir siber karakter olarak gösterme arzusu, yeni gelişen dijital hileler hakkındaki bilgisini test etme niyeti, dijital hileler ile şaka yapmak ve arkadaşları eğlendirmek olarak sıralanabilir³⁶.

3. Siber Alanda Suç İşleyen Failler, Suçun İşlenme Saikleri ve Siber Suçla Mücadele

Cihazlar ve yazılımlar, akıllı telefonlar, mobil uygulamalar, küresel konumlandırma sistemleri (GPS) veya sadece tek başına internet bile failler tarafından kötüye kullanılabilirdiği gibi mağdurlar tarafından da yardım yolları arama ve destek için kullanılabilir³⁷. Teknolojinin sebep olduğu zararların ontolojisini kriminolojik ve zemiolojik (sosyal zarar bilimi) açıdan ele alan bir çalışmada, bazı teknoloji türlerinin belirli çıkarlar için tasarlandığı

Yarg. 4. CD., T. 21.10.2021E. 2019/6071, K. 2021/25171, (Yargıtay Karar Arama Sistemi, Erişim Adresi: Erişim Tarihi: 1.12.2021).

³⁴ Bu suç tipine yönelik olarak bkz. "Sanık ...'in, mağdur ... tarafından aralarındaki arkadaşlık ilişkisinin sona erdirilmesine tepki olarak, beraberlikleri döneminde mağdur tarafından kendisine gönderilen mağdurun cinsel ve fiziksel mahremiyetine ilişkin çıplak fotoğraflarını, bir suç işleme kararının icrası kapsamında, değişik zamanlarda, mağdurun annesine göndermesi ve farklı instagram hesaplarında yayımlaması biçiminde sübut bulan eylemlerinden dolayı sanık hakkında ilk derece mahkemesince zincirleme şekilde görüntü veya seslerin ifşa edilmesi suretiyle özel hayatın gizliliğini ihlal suçundan kurulan mahkumiyet hükmüne yönelik Bursa Bölge Adliye Mahkemesi 3. Ceza Dairesince yapılan istinaf incelemesi sonucunda verilen 25.02.2019 tarihli, 2018/1804-2019/348 sayılı "istinaf başvurusunun esastan reddine" ilişkin kararda dosya kapsamına göre bir isabetsizlik görülmemiştir." Yarg. 12. CD., T. 09.09.2020E. 2020/314, K. 2020/4447, (Yargıtay Karar Arama Sistemi, Erişim Tarihi: 1.12.2021).

³⁵ **Council of Europe- Cybercrime Convention Committee**: Mapping Study on Cyberviolence, 2018, s. 8, Erişim Adresi: <<https://rm.coe.int/t-cy-2017-10-cbg-study-provisional/16808c4914>> Erişim Tarihi: 6 Haziran 2021.

³⁶ **Halder/Jaishankar**, Victimization, s. 45.

³⁷ **Douglas, Heather/Harris, Bridget A./Dragiewicz, Molly**: "Technology-Facilitated Domestic and Family Violence: Women's Experiences", British Journal of Criminology, Cilt: 59, Sayı: 3, 2019, s. 551.

iddia edilmiştir³⁸. Kişisel verileri depolamak ve aleyhe kullanmak amacıyla geliştirilen tüketici casusluk programlarını bu kategoride görebiliriz³⁹. Sanal dünyanın kişilere gizli bir kimlik vererek hareket alanı sağlaması insanların tanınma kaygısı olmadan bu dünyanın imkânlarından faydalanmalarını sağlamaktadır. Ayrıca kullanması kolay olarak nitelendirilen birçok platform sayesinde de teknoloji hakkında çok bilgisi olmayan kişilerin dahi bu yolla suç işleyebildiği bilinmektedir⁴⁰. Böylelikle daha fazla insan bu teknolojik imkanları çekinmeden kullanabilmektedir. Başka bir çalışmada ise internetin baştan çıkarıcı özelliklerinin ve olanaklarının, *normalde* sapkın olmayan insanların sapkın hale gelmesine neden olacak nitelikte olduğu iddia edilmiştir⁴¹. 2018’de yayımlanan bir rapora göre siber suçların (hükümet yolsuzlukları ve narkotik suçlardan sonra üçüncü sırada) dünya ekonomisine yaklaşık \$600 milyar zarar verdiğini düşünecek olursak, bu düşünceye hak verilebilir⁴². Zira böylesi bir zarar ancak bu suçun işlenmesindeki kolaylığa ve failin anonim olmasının kişiyi bu suçu işlemeye diğer suçlardan daha çabuk motive ettiğini gösterir.

Kadınlara yönelik siber şiddet eylemlerinin fail profillerini incelediğimizde karşımıza mağdur ile daha önce bir ilişkisi olan ve mağduru hiç tanımayan olarak iki tür suçlu profili çıkmaktadır. İlk profilde fail yukarıda da belirttiğimiz gibi evlilik veya sevgililiğin başarısızlığı nedeniyle mağdura karşı kişisel düşmanlık beslemesi sebebiyle mağdura yönelik sosyal medyada karalama, kimlik hırsızlığı, kişisel bilgileri çevrimiçi olarak paylaşma, cinsel görüntülerin yetkisiz dağıtımı ve aşağılayıcı mesaj gönderme gibi fiilleri işleyebilir⁴³. Nitekim kadınlara yönelik siber şiddet eylemlerinin temel saiki failin bu baskı dolu ilişkiyi kontrol altında tutmaya çalışmaktır⁴⁴.

İkinci tip faillere bakacak olursak birçok çeşit saikle hareket ettikleri söylenebilir. İlk olarak ekonomik kazanım elde etme amacıyla, kendini ilişki

³⁸ **Wood**, Mark A.: “Rethinking How Technologies Harm”, British Journal of Criminology, Cilt: 61, Sayı: 3, 2020, s. 635.

³⁹ **Wood**, s. 639.

⁴⁰ **DeKeseredy/Schwartz/Nolan/Mastron/Hall-Sanchez**, s. 287.

⁴¹ **Goldsmith/Wall**, s. 3.

⁴² **Lewis**, James Andrew: “Economic Impact of Cybercrime”, Center for Strategic and International Studies (CSIS), 2018, s. 4, Erişim Adresi: <<https://csis-website-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/publication/economic-impact-cybercrime.pdf>>, Erişim Tarihi: 10 Haziran 2021.

⁴³ **Douglas**, vd., s. 552.

⁴⁴ **Korkodeilou**, Jenny: “Stalking Victims, Victims of Sexual Violence and Criminal Justice System Responses: Is There a Difference or Just “Business as Usual”?”, British Journal of Criminology, Cilt: 56, Sayı: 2, 2016, s. 256.

arayan bir kimse gibi göstererek sanal dünyada mağdurları dolandırma fiilini gerçekleştiren suçlular vardır. Burada fail uzun bir vadede mağdurun güvenini kazanarak ilişkinin ileri etaplarında para koparmanın yollarını arar. Bu suçta kadınların erkeklere göre daha fazla mağdur olduklarını belirten bir çalışmada genellikle bu kadınların orta yaşlı ve eğitilmiş bireyler olduklarını göstermiştir⁴⁵.

Bir diğer fail tipi ise interneti kullanarak insan ticareti suçunu kadınları fuhuş yapmaya zorlayarak icra eden veya yine kadın bedeni üzerinden müstehcen görüntü yayınlayan kişilerden oluşur. İnternet, günümüzde bu insanların yeni mağdurlara ulaşabilmelerini sağlayan araçlardan biridir⁴⁶. Benzer şekilde bir örnek ise Hindistan'ın Andaman ve Nikobar adalarında bulunan Jarawa kabilesindeki kadınların bir tur şirketi tarafından yiyecek karşılığında, *insan safarisi* adı altında, turistler için yarı çıplak şekilde dans ettirmesinin ardından videolarının YouTube'da yayınlanması ve internette bu kadınlara yönelik aşağılayıcı ve ırkçı söylemler zikredilmesidir⁴⁷.

Feminist kimliğini benimseyen ve feminist kuramın görüşlerini sanal dünyada da yaymaya çalışan kadınlara yönelik sanal şiddet uygulayan kişiler de bu fail tiplerindedir. Yapılan bir çalışmada, interneti aktif olarak kullanan (günde en az üç saat) feminist kadınların %85'i hakarete ve aşağılanmaya uğradıklarını, %79'u tacize, %60'ı fiziksel tehdide, %57'si cinsel tacize, %56'sı başkalarının tacize kışkırtılmasına, %50'sinin cinsel tehdide, %40'nın ısrarlı takibe ve %18'inin de kimlik hırsızlığı suçlarına maruz kaldığı gözlemlenmiştir⁴⁸.

Son olarak değinmek istediğimiz fail grubu ise siber takipçilerdir. Çok sıklıkla görülen⁴⁹ fiil olan *cyberstalking* veya Türkçe alternatifi olan *sanal dünyada ısrarlı takip* fiilinin görünüş biçimleri oldukça çeşitlidir. İsrarlı

⁴⁵ **Coluccia, Anna/Pozza, Andrea/Ferretti, Fabio/Carabellese, Fulvio/Masti, Alessandra/Gualtieri, Giacomo:** "Online Romance Scams: Relational Dynamics and Psychological Characteristics of the Victims and Scammers. A Scoping Review", *Clinical Practice & Epidemiology in Mental Health*, Cilt: 16, Sayı: 1, 2020, ss. 24.

⁴⁶ **Schanz, Youngyol/Kenyon, Samuel:** "Sex Trafficking: Examining Links to Prostitution and the Routine Activity Theory", *International Journal of Criminology and Sociology*, Cilt: 3, Sayı: 1, 2014, s. 63.

⁴⁷ **Halder, Debarati/Jaishankar, Karuppanan:** "Online Victimization of Andaman Jarawa Tribal Women: An Analysis of the "Human Safari" YouTube Videos (2012) and Its Effects", *British Journal of Criminology*, Cilt: 54, Sayı: 4, 2014, s. 673, (Human Safari).

⁴⁸ **Lewis, Ruth/Rowe, Michael/Wiper, Clare:** "Online Abuse Of Feminists As An Emerging Form Of Violence Against Women And Girls", *British Journal of Criminology*, Cilt: 57, Sayı: 6, 2017, s. 1470.

⁴⁹ **Halder/Jaishankar, Victimization, s. 25.**

takibin işleme şekilleri mağduru tehdit etmek veya sindirmek için mağdur hakkındaki kişisel bilgileri kullanma, düşmanca tehdit oluşturabilecek istenmeyen, tekrarlanan e-postalar veya anlık mesajlar gönderme ve son olarak mağdurun sosyal medya hesaplarını ele geçirerek kendini o kişiymiş gibi göstererek paylaşımlarda bulunma olarak karşımıza çıkmaktadır⁵⁰. Working to Halt Online Abuse Organisation (WHOA) tarafından 2000-2013 yılları arası yayımlanan raporlara göre bu fiilin mağdurları çok sıklıkla kadınlardan, failerin büyük çoğunluğu da erkek bireylerden oluşmaktadır⁵¹. 2013 yılında yapılan çalışmada WHOA, failerin %53'ünün mağdurla bir yakınlığı olduğu, bu yakınlığı olanların %47'sinin ise eski eş/sevgili, %15'inin sanal ortamda tanışılan arkadaş, %15'inin iş arkadaşı ve %14'ünün de aile bireyleri olduğu gözlemlenmiştir⁵². Yapılan çalışmada elde edilen oranlara aşağıda ayrıca değinilecektir.

Bu suçla mücadele kapsamında özellikle suçun takibi bakımından bir takım zorluklar olduğu görülmektedir. İnternet ortamında ses, görüntü ve yazı gibi birçok olgunun aynı anda ve toplu olarak kullanılması etkinlik alanlarını arttıracak ve hukuka aykırılık teşkil eden içerikler tüm dünyaya yayılacaktır. Ayrıyeten, fail ile mağdur arasında mesafe olması, siber suçların herhangi bir kalıba oturtulamayacak düzeyde değişkenlik göstermesi ve tespit edilebilirliğinin güç olması, suçla ilgili mevcut tanımların literatürde sorunlara sebep olması, ülkelerin ulusal ve uluslararası hukuklarını siber suçlar kapsamında yeterince güncellememiş olmaları ceza hukukunu zorlayan durumlardır. Sonuç olarak, klasik suç tiplerinin aksine siber suçlar kolaylıkla sınırlandırılabilir ve kontrol altına alınabilecek bir suç kategorisi değildir⁵³. İsrarlı takip gibi henüz suç olarak tanınmamış olan fiiller de cezalandırılabilme olanağını kısıtlamaktadır.

Görüldüğü üzere kadınlara yönelik siber suç faileri çeşitli profillerde olabildikleri gibi, birçok farklı saikle hareket edebilmektedirler. Bu failerin

⁵⁰ **Marcum**, Catherine D./**Higgins**, George E./**Ricketts**, Melissa L.: "Juveniles and Cyber Stalking in the United States: An Analysis of Theoretical Predictors of Patterns of Online Perpetration", *International Journal of Cyber Criminology*, Cilt: 8, Sayı: 1, 2014, s. 48.

⁵¹ **WHOA**: Online Harassment/Cyberstalking Statistics, 2015, Erişim Adresi: <<http://www.haltabuse.org/resources/stats/index.shtml>>, Erişim Tarihi: 10 Haziran 2021.

⁵² **WHOA**: 2013 Cyberstalking Statistics, 2013, Erişim Adresi: <<http://www.haltabuse.org/resources/stats/2013Statistics.pdf>>, Erişim Tarihi: 10 Haziran 2021.

⁵³ **Öztürk**, Gülden Atila: Müstehcenlik Suçu, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021, s. 83.

genellikle mağdurlarla olan geçmiş yakınlığının bu suç türlerinde sıklıkla görüldüğü de gözlemlenmiş olup bunu sanal dünyanın sunduğu gizlilik ve kolaylık nedeniyle tercih ettikleri bilinmektedir.

II. ARAŞTIRMA

A. Amaç

Çalışmanın araştırma deseni olan fenomenolojik yaklaşım ile sosyal gerçekliği anlamak için bu sosyal gerçekliği oluşturan bireysel deneyimlere odaklanmak gerekmektedir⁵⁴. Bu çalışmada temel hedef ilk olarak kadınlara yönelik sanal ortamlarda işlenen suçlar hakkında bir fiil ve fail tipolojisi çıkarmaktır. Olaylara mağdur penceresinden bakılan bu çalışmada, özellikle mağdurlara yönelik fiili ve bu fiili gerçekleştiren kişilerle olan ilişkileri irdelenerek bir risk haritası çıkarılması hedeflenmektedir. Ardından bu mağdurların adalet sistemine olan inançları da belirli birtakım sorularla ölçülerek; yargının uygulama alanında nasıl bir intiba bıraktığı hususu da irdelenmektedir. Son olarak da mağdurların sanal saldırılar sonrası internet kullanımlarında ne tür değişiklikler olduğu öğrenilerek; onların psikolojik olarak ne derece etkilendikleri bu açıdan değerlendirilmeye çalışılmaktadır.

B. Yöntem

Fenomenolojik araştırma yöntemine göre araştırılan olguya ilişkin farklı görüşleri elde edebilmek için küçük örneklem grubu ile çeşitli yöntemler kullanılır⁵⁵. Zira fenomenoloji olguyu tanımlamaya dayalı bir bilimdir; herkes deneyimlerini farklı şekilde yorumlar ve anlamlandırır. Fenomenolojide bazı araştırmacılar epistemolojik yaklaşım ile katılımcıların araştırılan fenomen hakkında *ne bildiğini* ölçmeye çalışırken, bazı araştırmacılar ontolojik yaklaşım ile *olgu nedir* sorusuna yanıt aramaya çalışır. Bu çalışmada kadınlara yönelik siber suç olgusunun ne olduğu ve sıklığı araştırıldığı için ontolojik yaklaşım ile veriler değerlendirmeye alınmıştır.

Öncelikle çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan fenomenolojik araştırma yönteminin Kovid-19 pandemisi nedeniyle kısıtlı imkanlar neticesinde gerçekleştirilmek zorunda kaldığını belirtmek gerekmektedir. Mağdurlar ile yüz yüze görüşme imkânı bulunmadığından teknolojik imkânlardan faydalanarak görüntülü veya sesli arama yöntemleri ile veya

⁵⁴ Ersoy, s.83.

⁵⁵ Gray, David E.: Doing Research In The Real World, 4. Basım, SAGE, Londra 2018, s. 25; Ersoy, s. 83.

mağdurun talebi üzerine mesajlaşma yolu ile temas sağlanmıştır. Araştırma örnekleminde katılımcılar, fenomene ilişkin deneyimi yaşayan bir katılımcı bulduktan sonra diğer katılımcıları o kişiden öğrenerek belirlenen kartopu yöntemi ile oluşturulmuştur⁵⁶. On biri kadın ve biri erkek olmakla birlikte toplamda on iki mağdur ile görüşmeler tamamlanmıştır. Katılımcıların tamamı en az lise mezunu olup, ikisi lisans üstü eğitimi almaktadır. Görüşmecilerin yaş aralığı 21 ila 25 olup yaş ortalamaları 23'tür. Kadın mağdurlara yönelik fiillerin incelendiği bu çalışmada erkek mağdurun da araştırma alanına alınması hususunda ise, söz konusu bu kişinin Facebook uygulaması üzerinde kurulan oyun gruplarına daha rahat alınabilmek için bir taktik olarak kadın profilli bir hesap açması sebebiyle kendisine yönelik birtakım fiiller gerçekleştirilmesinden kaynaklandığını belirtmek gerekmektedir.

Çalışmada yukarıda belirtilen hedeflere ulaşabilmek için olayı daha iyi anlamayı sağlayan, sübjektif sorular dışında mağdurların hepsine ayrıca şu yedi soru sorulmuştur:

1. Fail hangi platform üzerinden size ulaştı?
2. Fail kimdi? Kimliğini gizlemeye çalıştı mı? Çalıştı ise ne kadar başarılı oldu?
3. Sizce failin amacı ne idi? Faili motive eden duygu ne idi?
4. Bu sanal şiddet ne kadar süre devam etti?
5. Adli makamlara başvurduysanız bu süreç nasıl ilerledi? Başvurmadıysanız neden başvurmadınız?
6. Sizce adli makamlar bu suçları yeterince dikkate alıyor mu?
7. Saldırıdan sonra internet kullanımınızda ne gibi değişiklikler oldu?

Son olarak yapılan çalışma her ne kadar bir nitel araştırma yöntemi ile gerçekleştirilse de çalışmanın hem nitel hem de nicel veri sunmaya müsait olması nedeniyle her iki veri türü vasıtasıyla değerlendirmeler yapıldığını belirtmek gerekmektedir.

C. Sonuçlar

Görüşmelerde sorulan sorulara alınan yanıtlar neticesinde birçok açıdan farklı sonuçlar elde edilmiştir. Ancak bu sonuçlar her ne kadar kriminoloji alanını bir miktar aydınlatsa da olayların karmaşıklığı ve çok boyutluluğu kadınlar için endişe vericidir. Bulunan sonuçlar gösteriyor ki; neredeyse her mağdur birden fazla suça aynı anda maruz kalmıştır. Vakaları birer suç

⁵⁶ Ersoy, s. 109.

kategorisinde incelemek bu nedenle mümkün olmamaktadır. Fakat bir fiil tipolojisi çıkarmak adına hangi suçun ağırlıklı olarak işlendiğini görmekte büyük fayda vardır. Tablo 1'e bakacak olursak cinsel taciz suçu yedi, tehdit suçu ise altı vakada görülen en sık suç tipleridir. Bu iki suç tipi dört mağdura aynı anda işlenmiştir (G5, G8, G10 ve G11). Bir diğer sıklıkla işlenen fiil hakaret suçu olup dört mağdur tarafından deneyimlenmiştir. Dikkat çekicidir ki mağdur G8 tehdit ve cinsel taciz fiillerinin yanı sıra bu fiile de maruz kalarak ciddi bir saldırıya maruz kalmıştır. Ne yazık ki mağdur G10 ise, en fazla suç tipine maruz kalan kişidir. G10, internette hatırı sayılır bir takipçi sayısı olan bir şair tarafından cinsel taciz, hakaret, tehdit ve ısrarlı takip olmak üzere dört farklı sanal suçun yanı sıra fiziksel tacize ve kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçlarına da ayrıyeten maruz kalmıştır.

Tablo 1

Israrlı Takip	Hakaret	Tehdit	Cinsel Taciz	Kişiliği Taklit Etme
G3 G9 G10	G1 G3 G8 G10	G2 G4 G5 G8 G10 G11	G5 G6 G8 G9 G10 G11 G12	G7

1. Failin Kullandığı Sanal Platformlar

Tablo 2

Platform	Mağdur Sayısı
1) Twitter	2
2) Instagram	8
3) Facebook	1
4) Dolap	1

Teknolojinin hızla gelişmesiyle internet kullanımında son 10 yılda büyük bir artış olduğu tartışmaya neden olmayacak kadar bilinen bir gerçektir. İstatistiklere göre ortalama bir sosyal medya kullanıcısı gün içerisinde yaklaşık 145 dakika bu platformlara aktif katılım sağlamaktadır⁵⁷. Bu da günün

⁵⁷ STATISTA: "Daily Time Spent On Social Networking By Internet Users Worldwide From 2012 To 2020", 2021, Erişim Adresi: <<https://www.statista.com/statistics/433871/daily-social-media-usage-worldwide/>>, Erişim Tarihi: 13 Haziran 2021.

onda birini sanal dünyada geçirmek anlamına gelmektedir. Görüşme yapılan mağdurlara faillerin kendilerine hangi platform üzerinden ulaştıklarının sorulmasının en önemli sebebi kadınların en çok hangi sitelerde bu tür saldırılar ile karşılaşmasının muhtemel olduğu sorusuna bir cevap bulmaktır. Katılımcılar; *Facebook, Twitter, Instagram* ve ikinci el kıyafet satımı için kullanılan Dolap uygulaması üzerinden siber şiddet fiillerine maruz kalmışlardır. Tablo 2'de de görüldüğü üzere mağdurlara en fazla Instagram uygulaması üzerinden temas sağlanmıştır. Fakat belirtmek gerekir ki failler, mağdurlara sadece bu uygulamalar üzerinden değil, *Linked In, Whatsapp* gibi birçok platformdan aynı anda sanal şiddet uyguladıkları görülmüştür. Nitekim ısrarlı takip fiilinde mağdurlar sadece bir platform üzerinden değil, mağdur ile temas sağlayabilecekleri tüm platformları kullanmaktadırlar.

2. Fail Tipolojisi

Doktrindeki bazı görüşler bilişim alanında işlenen suçlar için belirli düzeyde bilgi birikiminin gerektiğini, bu nedenle de bu tür suçların *beyaz yaka suçları* kategorisinde değerlendirileceğini savunsa da günümüzde bilişim teknolojisinin geldiği düzey, dünya nüfusunun büyük bir çoğunluğunun bilgisayarları temel düzeyde de olsa kullanabileceğini ve birçok suçun artık internet ortamında da işlenebileceğini göstermektedir⁵⁸. Bilişim suçları içerisinde daha dar bir alanı ihtiva eden kadınlara yönelik siber suçlar, genellikle kullanımı oldukça kolay olarak dizayn edilmiş sosyal medya platformları üzerinden gerçekleştirildiği için faillerin üst düzey teknik bilgiye sahip olmaları gerekmemektedir.

Yukarıda da belirtildiği üzere internetin en önemli özelliklerinden biri kullanıcıların sosyal platformlar ve diğer sitelerde çoğu zaman kimliklerini gizleme olanağını bulabilmeleridir. Bu da normalde bir kimseye alenen hakaret, sarkıntılık veya dolandırıcılık gibi eylemleri gerçekleştirmeye çekecek kişilerin sanal dünyanın bu olanağını cazibesine kapılarak eylemi gerçekleştirmekte bir sakınca görmemesi şeklinde sonuçlanmaktadır. Zaman zaman yabancı zannedilen kimseler mağduru rahatsız etmek için sahte hesap kullanan tanıdık kimseler çıkabilmektedir. Bazen de fail kimliğini gizleme ihtiyacı dahi duymadan mağdur ile temas kurarak saldırısını gerçekleştirir. Bu alandaki suçlar için bir fail tipolojisi çıkarmak için failin kim olduğu ve kimliğini gizlemeye çalışıp çalışmadığına yönelik sorulara verilen cevaplar büyük önem taşımaktadır.

⁵⁸ **Dülger**, Murat Volkan: Bilişim Suçları ve İnternet İletişim Hukuku, 8. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020, ss. 126-128.

a. "Fail kimdi?"

Tablo 3

Görüşmeci	Fail
G1	"Twitter üzerinden hakaret eden <u>yüzlerce kişi</u> vardı. Aralarında kadınlar da vardı."
G2	" <u>Eski erkek arkadaşım</u> bir sürü sahte hesap açıp tehdit ediyordu"
G3	"Hakarete bulunan kişinin <u>eski erkek arkadaşımın karısı</u> olduğunu öğrendim."
G4	"Benden 30 yaş büyük <u>amcam</u> hesaplarımı çalıp fotoğraflarımı ve telefon numaramı millete yaymakla tehdit ediyordu"
G5	" <u>Eski erkek arkadaşım ve kız kuzeni</u> tarafından cinsel taciz ve tehdide uğradım."
G6	"Beni <u>okuldan tanıyan bir kimse</u> bana ve arkadaşımına cinsel taciz ve teşhircilik yaptı."
G7	"Beni <u>okuldan tanıyan biri</u> , adıma sahte hesaplar açıp arkadaşlarıma benmişim gibi mesajlar atıyordu."
G8	" <u>Erkek olan eski bir arkadaşım</u> , onunla sevgili olmak istemediğim için beni aylarca rahatsız etti."
G9	"Birden fazla kişi tarafından liseden beri benzer olaylar oldu. Fakat bir kere birinin kim olduğunu öğrenmek için hırs yaptım. Çabalarım sonucunda <u>eski erkek arkadaşımın kız arkadaşının kuzeni</u> olduğunu öğrendim."
G10	"Sosyal medyada on binlerce takipçisi olan <u>bir şair</u> tarafından saplantılı bir şekilde hem sosyal medya üzerinden hem de gerçekte çok rahatsız edildim. Sevgili olduğumuzu falan düşünüyordu."
G11	"Ona iç çamaşırlarımı satmamı isteyen bir <u>yabancı bir sapıktı</u> ."
G12	" <u>Birçok kişi</u> tarafından cinsel içerikli mesajlar geliyordu. Aralarında evli barklı yaşlı adamlar da vardı."

Tablo 3 incelendiğinde mağdurların %50'sine erkek arkadaşı veya erkek arkadaşına yakın kişiler tarafından sona ermiş bir ilişki veya reddedilmeden kaynaklı bir hırs ile sanal şiddet uygulandığı görülmektedir. Mağdur

G1, G9 ve G12'ye karşı iştirak iradesi olmadan birden fazla fail tarafından şiddet uygulanırken; mağdur G5, müşterek olarak eski erkek arkadaşı ve onun kadın kuzeni tarafından taciz ve tehdit edilmiştir. Diğer mağdurlar bakımından ise fail tektir.

b. “Kimliğini gizlemeye çalıştı mı? Çalıştıysa ne kadar başarılı oldu?”

Yukarıda da belirtildiği üzere internetin sağladığı olanaklardan biri de kişilerin sosyal medya platformlarında anonim olabilme imkanlarının olmasıdır. Mağdurların yarısı faillerinin kimliklerini gizlemediklerini belirtirken diğer yarısı bu yolun tercih edildiğini belirtmiştir. Gizliliğin korunmaya çalışıldığı vakalarda mağdurlar sorulara şu şekilde cevap vermiştir:

Tablo 4

Görüşmeci	Fail kimliğini gizlemede ne kadar başarılı oldu?
G2	“Sahte hesaplar açıp duruyordu ama tehdit edenin o olduğunu bildiğim için pek de işe yaramıyordu.”
G3	“Aylarca kim olduğunu bilmiyordum ama ne zaman ki şikâyet ettim soyadından eski erkek arkadaşımın karısı olduğunu öğrendim.”
G6	“Okuldan biri olduğuna emindim ama kim olduğunu öğrenemedim.”
G7	“Kim olduğunu öğrenemedim açıkçası. Şimdiki aklım olsa başvurur öğrenirdim.”
G9	“Yıllar içinde bir sürü kişi böyle yapıp beni rahatsız ediyordu. Onların kim olduğunu bilmiyorum ama bir keresinde hırs yaptım öğrenmek için. Çabaladım bayağı. Sonra eski erkek arkadaşımın yeni sevgilisinin kuzeni olduğunu öğrendim. Soyadından anladım.”
G11	“Dolap uygulamasında kullanıcı adı yoktu. Instagram'dan mesaj atınca da sahte hesaptan yazmıştı. Sadece sağlık çalışanı olduğunu biliyorum. Attığı fotoğrafta yüzü yoktu ama üzerinde beyaz önlük vardı.”

3. Faili Motive Eden Duygular

Fail tipolojisi oluşturmaya çalışırken suçun manevi unsurlarından maksat göz ardı edilemeyecek kadar önemli olmasından dolayı mağdurların

gözünden faillerin bu fiilleri gerçekleştirirken onları hangi duygunun motive ettiği sorulmuştur. Vakalarda en çok saplantı duygusunun (5 vaka ile %41,6) faili motive ettiği tespit edilmiştir. Özellikle reddedilmeden veya terkedilmeden kaynaklı hırs bu vakalarda belirleyici motivasyon olmuş ve fiilin uzun süre devam etmesine sebep olmuştur. Saplantının ardından %25 ile (3 vaka) cinsel arzuları tatmin etmek amaçlı mağdurlar G6, G11 ve G12 cinsel taciz ve bazen de teşhircilik suçlarına maruz kalmışlardır.

Bu duyguların ardından %16,6 (2 vaka) ile kin veya nefret duygusu ile hareket eden failer söz konusudur. Özellikle mağdur G1 bakımından başından geçen bir olay neticesinde polisler için yönelik eleştirel bir tweet paylaşmasının ardından polislik ile ilgili paylaşımları olan bir başka hesap tarafından mağdurun attığı tweeti paylaşmış, yorum olarak da yalancılıkla suçlanmıştır. Bu olay ardından mağdura yüzlerce nefret içerikli tweetler atılmıştır. Mağdur G1: *“özellikle kadın olmamla alakalı tweetler beni çok üzdü. Sırf kadın olduğum için iğrenç bir dille hakaretler yağdıranlar vardı. İşte ‘bunu hangi polis sinkaf etti de bu delirdi’ veya ‘bir polis şunu sinkaf etsin de akli başına gelsin’ gibi şeyler söylendi. Yüzlercesi hakaret ve tehdit içerikliydi. Sadece %10’u eleştirel bir dil kullanmıştı ama diğer kısım tamamen hakaretten ibaretti.”* gibi ifadelerde bulunarak olayın ulaştığı boyutları dile getirmiştir.

Son olarak bir mağdurumuz (G4), amcası (50) ile yaşadığı fikir ayrılıkları sebebiyle kendisinin sosyal medya hesaplarını çalıp orada paylaştığı fotoğraflarının yanı sıra telefon numarasını yaymakla tehdit ettiğini belirtmiştir. Mağdur G7 ise bir insanın neden bir başkasının adı ile sosyal medya hesapları açıp onun ağzıyla arkadaşlarına mesaj attığına anlam veremediği için failin motivasyonunu bilmediğini söylemiştir.

4. Sanal Şiddetin Devam Etme Süresi

Tablo 5

Görüşmeciler	Süre	%
G1, G5, G11	1-7 gün arası	25
G4, G7	+1-4 hafta arası	16,6
G6, G8, G9, G10	+1-11 ay arası	33,3
G2, G3, G12	1 yıl ve üzeri	25

5. Adli Makamlara Şikâyet Etme Oranları ve Başvurmama Nedenleri

Kadınlara yönelik siber şiddet eylemleri diğer tip suçlara oranla oldukça yeni bir fiil kategorisidir. Bu nedenle toplumun henüz bu eylemleri bir suç olarak görmesinin zaman alacağı kanaatine varılmıştır. Fakat hem mağdurların hem de adli makamların günümüzde bu fiillere atfettiği önemin ölçülmesi geleceğe ışık tutmak adına elzemdir. Bu ölçme faaliyeti de ancak bu iki grup topluluğun bu fiillere karşı verdikleri tepkilerin değerlendirilmesi ile olacağı düşünülmektedir. Bu nedenle mağdurların karşılaştıkları olaylara verdikleri tepkileri değerlendirmek adına herhangi bir yetkili organa şikâyette bulunup bulunmadıkları sorulmuştur. Ardından başvuran kişilerden adli makamların vakayı ne ciddiyetle ele aldıklarını değerlendirmelerini istenilmiştir. Bununla bağlantılı olarak aşağıda da ele alınacağı üzere diğer mağdurlara da adli makamların sanal şiddet suçlarına olan yaklaşımlarının yeterince ciddi olup olmadığı sorulmuştur. Böylelikle fail tipolojisinin yanı sıra fiil tipolojisi oluşturmak adına bu suçların uygulamaya ve topluma yansımalarını incelemek hedeflenmiştir.

Mağdurlardan sadece üçü (G3, G5 ve G8) yani %25'i karşılaştıkları olayları savcılığa şikâyet ederken diğer dokuz mağdur aşağıda belirtilen çeşitli sebepler nedeniyle şikâyette bulunmaktan çekinmiştir. Şikâyette bulunan mağdurların adli süreçteki deneyimleri sorularda bağlantıyı daha iyi yansıtılabilmek adına bir sonraki başlık altında ele alınmaktadır.

Tablo 6

Görüşmeci	Adli Makamlara Başvurmama Nedeni
G1	<i>“Polislerin rüşvet alması ile ilgili tweet attığım için olayı polis önüne taşımak istemedim açıkçası.”</i>
G2	<i>“Ailem olayı kısmen biliyordu ama bu boyutta olduğunu bilmiyorlardı. Verecekleri tepkiden de korktuğum için polise gitmekten çekindim.”</i>
G4	<i>“Amcamın çaldığı hesabımı çok kısa bir sürede geri aldığım için gerek duymadım.”</i>
G6	<i>“O dönemde çok da uğraşmak istemedim.”</i>
G7	<i>“Birkaç arkadaşım bana başvuru ve dava açmada çok para ödenmesi gerektiğini söyleyince öğrenci de olduğum için başvurmam.”</i>

G9	<i>“Aslında başvururdum ama olayın sürecini bilmiyorum. O yüzden nasıl yapacağımı bilmediğim için şikâyet etmedim. Bir de para ödeyeceğim sanırım. O yüzden şikâyet etmekten çekindim.”</i>
G10	<i>“Abimlerin o adama bir şey yapıp başlarına bela almalarını istemediğim için kimseye şikâyet edemedim.”</i>
G11	<i>“Onu şikâyet etseydim işinden atılırdı. Fotoğrafta üzerinde sağlık çalışanı önlüğü vardı zaten. İşten atılsaydı bana daha kötü şeyler yapacağımı düşündüm.”</i>
G12	<i>“Adli makamlara başvurmadım. Öncelikle bir kişinin bana sosyal medyadan arkadaşlık teklif etmesi ve hatta birlikte olmak istediğini belirtmesinin bir suç olayı olduğunu bile bilmiyordum. Bunun bir suç olduğunu bilseydim dahi, adli makamlara olayı taşıyıp büyütme, eşim ve aileme yabancı kişilerle sohbet ediyor algısını yaratmak, tercih edeceğim bir yol olmazdı.”</i>

6. Mağdurlara Göre Adli Makamların Sanal Şiddet Eylemlerine Olan Yaklaşımı

Kriminoloji biliminin temel amaçlarından biri olan suçta karanlık sayıları ortaya çıkarmak⁵⁹ için mağdurların adli makamlara yönelik tepkilerini ölçerek başvurulardaki azlığın sebepleri ortaya çıkarılmaya çalışılmalıdır. Bu nedenle başlarından geçen olayı yargıya intikal ettirmeyen mağdurlara yukarıda da belirttiğimiz (bkz. tablo 6) üzere bu tercihlerinin sebeplerini sorulmuştur. Fakat hem şikâyette bulunan hem de bulunmayan mağdurlardan ayrıca bu tip suçlar bakımından adli makamların olayları nasıl bir ciddiyetle ele aldıklarını değerlendirmelerini istedik. Başta belirtmek gerekmektedir ki şikâyette bulunmanın ardından değerlendirme yapan üç mağdurun görüşleri, şikâyette bulunmayarak sadece sosyal çevre ve haberlerden duydukları kadarıyla bir yorumda bulunan diğer dokuz mağdurun görüşleri bakımından daha güvenilirdir. Zira tecrübe ile sabitlenmiş bir değerlendirme, tecrübeye dayalı olmayan değerlendirmeye kıyasla daha sağlam bir temele sahiptir. Fakat diğer mağdurların da özellikle görüşlerinin alınmak istenilmesinin asıl amacı olumsuz veya nötr görüşlere karşılık olarak görüşme sona erdikten sonra süreç ile ilgili mağdurları bilgilendirmek istenilmesidir. Nitekim yukarıda da belirtildiği üzere bazı mağdurların (örneğin G7, G9 ve G12) süreç

⁵⁹ Artuk, M. Emin/Alşahin, M. Emin: Kriminoloji, 3. Basım, Adalet Yayınevi, Ankara 2021, s. 139.

ile ilgili yeterince bilgiye sahip olmamaları veya yanlış yönlendirmeleri nedeniyle başvurmaktan çekindikleri tespit edilmiştir.

Şikâyetle bulunan mağdurlar görüşmelerde şöyle ifadelerde bulunmuşlardır:

G3: “Artık dayanamayınca hemen savcılığa gittim ve şikâyetle bulundum. Ertesi gün IP adresinden tespit gerçekleşti zaten. Stajyer avukat olmanın da hırsıyla çok fazla olayın üzerinde durduğum ve sürekli savcılığa gidip dosyanın gidişatını sorguladığım için süreç çok hızlı ilerledi. Uzlaşma sırasında 30 bin TL bağış yapmalarını istedim ama vermeyecekleri biliyordum. O yüzden anlaşamadık ve dava açıldı. Ama kadın hala her şeyi reddetmeye devam ediyor. ... Normalde bu suçlar aşırı ciddiye alınmıyor henüz kanunlarımızda siber zorbalık düzenlenmediği için. Ama ben işimin peşine çok düştüm. Haftada bir kere savcı ile görüştim. Savcı yoksa bile kâtime sordum. Biraz da benim çabamla böyle hızlı ilerledi.”

G5: “Ben İzmir’den annem de İstanbul’dan şikâyetle bulunduk. Ama annem benden önce şikâyet ettiği için dosya açılmış oldu ve işlemlerin İstanbul’da devam edeceğini söylediler. Annemle aramız iyi değildi ama annem her şeyi çözeceğini söyledi. Ben de ona bıraktım. IP adresi eski erkek arkadaşımın ev adresi çıktı. Kuzeniyle birlik olup böyle bir şey yaptılar. Ama şu an dosya nasıl bir aşamada bilmiyorum. ... Ben karakola gittiğimde ciddiye aldılar. Ama işin İstanbul tarafında ben yoktum. Ama annemin dediğine göre çok iyi ilgilenmişler. Üç günde her şey çözüldü.”

G8: “Yaklaşık 8 ay önce başvurduğum ama hala bir sonuç alamadım. Şikâyetçi olduğumda savcı bana şöyle dedi «seni tanımadığın bir kimse rahatsız etmiş olamaz. Senin erkek arkadaşın mı bu?» dedi. Hayır dedim. Zaten çok kadın düşmanı biriydi. Çok imalı imalı konuşuyordu. Arkadaşım savcıyı şikâyet etmemi söyledi ama bunu yapmaktan bile çekindim. Stajyerlik yaptığım bürodaki avukatlar bana çok sinirlendiler. ‘Neden bize haber vermedin, yalnız gitmeseydin böyle olmazdı’ diye kızdılar çok.... Benim savcım çok kötüydü. Onu şikâyet etsem bile dosyaya atanan yeni savcıyı kışkırtacağına düşündüm. Her gün birlikte olan insanlar sonuçta. Aylar geçmesine rağmen hâlâ sonuç alamamam da cabası. En son gittiğimde henüz emniyete adres tespit emri dahi yazılmamıştı. «Yazarız ya» diye geçiştirdi savcı.”

Adli makamlara başvurmayan mağdurlardan ikisi (G1 ve G2) ilk başta olumlu sonuçlar alacaklarını düşünürken ilerleyen süreçte faillerin yeterince ceza almayacaklarını ve cezalarının erteleneceği düşünmektedirler. Nitekim bu yüzden G2 polise gitmek yerine failin polisten ziyade babasından korktuğunu düşündüğü için babasına olanları anlatmayı istediğini belirtmiştir.

Mağdurlardan dördü (G4, G9, G11 ve G12) ise adli makamların bu suçları kesinlikle ciddiye almadıklarını, biri de (G6) sürecin çok uğraştırıcı olduğunu düşündüğünü belirtmiştir. Geriye kalan G7 ve G10 bu konu hakkında bir bilgileri olmadığı için yorum yapmak istememişlerdir.

7. Saldırı Sonrası Mağdurlarda Değişen İnternet Kullanımı

Çalışmanın sanal suçları ilgilendirmesi hasebiyle özellikle gerçek (fiziki) ortamda saldırıya uğramış kişiler ile sanal ortamda saldırıya uğrayan kişiler arasında verilen tepki farklı olacağı hususuna dikkat çekmek gerekmektedir. Nitekim mağdurların yarısı kendilerine gerçekleştirilen eylemlerin ardından sosyal medya hesaplarını gizliye almışlardır. Bazı mağdurlar ise ilk etapta gizliye almayı da yeterli bulmayıp hesaplarını tamamen kapatmışlardır. Fakat mağdurların en yoğun tepkisi saldırı sonrası tüm fotoğraf, tweet vb., paylaşımlarına çok dikkat etmeleridir. Nitekim mağdurlardan sekizi eskisi gibi sosyal medyayı sıklıkla ve özgürlükle kullanmadıklarını dile getirmişlerdir.

III. DEĞERLENDİRME

Çalışma ile elde edilen veriler değerlendirilirken ilk olarak altını çizmekte büyük önem olan bir husus vardır ki, o da kadınların sosyal medya gibi sanal platformlarda erkeklerden çok daha fazla yıpratıcı eylemlere maruz kaldığı ve bu durumun onların hayatlarını zaman zaman çok derinden etkilediği gerçeğidir. Mağdur G1'i örnek verecek olursak, kariyerinin önemli bir kısmı Twitter adlı uygulamada paylaşımlar yapmak olan bu mağdur, maruz kaldığı yüzlerce hakaret sonrası düşüncelerini eskisi gibi özgür bir şekilde paylaşmamaktadır. Ayrıca mağdur G1'e kadın olması hasebiyle yöneltilen bazı birtakım hakaretlerin yine kadınlar tarafından sarf edilmesi toplumumuzda kadınların kendi hemcinslerine karşı cinsiyetçi küfürler sarf edebileceklerini gözler önüne sermektedir.

Mağdur sayısının azlığı bakımından bazı değerlendirmeler zayıf temelli olma riski ile karşı karşıyadır. Fakat çalışmaya göre Instagram adlı sosyal medya uygulamasının mağdurların en sık saldırıya uğradığı platform olması sanal alemdeki risk haritasında bu uygulamanın gerçekten de bir kırmızı bölge olduğu gerçeğine ışık tutmaktadır. Fakat özellikle de belirtmek gerekmektedir ki asıl saldırı platformunu Instagram olarak belirten mağdurlarımızdan tehdit suçu ile maruz kalanların hepsi, Twitter gibi diğer platformlardan da faillerin kendilerine ulaşmaya çalıştıklarını dile getirmişlerdir. Bu da bazı eylemleri gerçekleştirmek adına faillerin bir uygulama ile kendilerini sınırlamadıklarını, özellikle saplantılı davranış gösteren eski erkek arkadaş-

lar, mağdurlara ulaşabilmek ve onları tehdit edebilmek adına her yolu denemektedirler. Dolap uygulaması üzerinden mağdur G11'in yaşadığı durum ise günümüzde gerçekten var olan bir ticari ilişkinin sanal saldırı kataloğuna bir yeni maksat eklemiştir. Zira gerçekten de bazı kadınların kullanılmış iç çamaşırı satarak büyük gelir elde ettikleri bilinmektedir⁶⁰. Bu nedenle internetten ikinci el kıyafet satan kadınların bu tür teklifler ile karşılaşması muhtemel hale gelmiştir.

Yukarıda da belirtildiği üzere kadınlara yönelik siber şiddet eylemlerine yönelik bir fail tipolojisi çıkarmak temel amaçtır. Araştırma da göstermektedir ki bu kategoride suçlar genellikle eski erkek arkadaş veya ona yakın olan (kuzen, yeni kız arkadaş veya eş) kişiler tarafından gerçekleştirilmektedir. Özellikle saplantılı davranış gösteren bu kişiler mağdurlara fiziki hayatta ulaşamadıklarında onları rahatsız edebilmenin en kolay yolu olan sosyal medya platformlarını tercih etmekten imtina etmemektedirler. Ayrıca eski erkek arkadaşına yakınlığı olan faillerin (G3 ve G9'un maruz kaldığı olaylardaki failer) kimliği gizleme imkanını kullanarak saldırıda buldukları gözlemlenmiştir. Genellikle bu failer kadındır ve mağdurları geçmişteki ilişkileri nedeniyle bir tehlike olarak görmekte ve onu rahatsız etmektedirler.

Bir diğer fail türü ise kimliğini gizleyerek mağduru rahatsız eden okul arkadaşlarıdır. Mağdur G6 bakımından fail erkektir. Mağdura ilk olarak sahte hesap üzerinden '*bir şeyi çok merak ediyorum, neden hiç sutyen kullanmıyorsun?*' gibi bir soruyla başlayan tacizi, daha sonraları hem mağdura hem de mağdurun yakın arkadaşına cinsel organının fotoğrafını gönderme boyutuna kadar ulaşmıştır. Mağdurlardan G7 bakımından ise durum farklıdır. Öncelikle failin cinsiyeti bilinmemektedir. Mağdurun kendisi de faili böyle bir şeyi yapmaya iten motivasyonun ne olduğunu bilmediğini belirtmiş.

Son olarak cinsel taciz amacı ile mağdura yaklaşan failerde özellikle internetin sağladığı kimlik gizleme imkanını kullandıkları gözlemlenmiştir. Mağdurun şikâyetinde bulunmayacağını düşünmeleri ile de çoğu zaman 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda üç yıla kadar cezalandırılabilen nitelikli cinsel taciz suçlarını (md. 150/2- d ve e) rahatlıkla işleyebilmektedirler.

Saldırı sürelerine yönelik bir değerlendirmede bulunacak olursak Tablo 1'den de faydalanarak suç tipine bağlı bir inceleme yapmanın fenomenolojik

⁶⁰ **Mynet Haber:** "*Giyilmiş İç Çamaşır ve Çoraplarını Satan Öğrenci Ayda 6.200 TL Kazanıyor*", 2021, Erişim Adresi: <https://www.mynet.com/giyilmis-ic-camasir-ve-coraplarini-satan-ogrenci-ayda-6-200-tl-kazaniyor-110106669925>, Erişim Tarihi: 18 Haziran 2021.

bir çalışma bakımından daha uygun olacağı düşünülmektedir. Zira yukarıda da belirtildiği gibi ontolojik fenomenoloji yönteminde olgulara yoğunlaşılmaktadır. Çalışmamızda incelenen olgu kadına yönelik siber şiddet suçu olduğundan bu olgu üzerinden verileri değerlendirmek gerekmektedir.

Burada ilk olarak görülüyor ki cinsel taciz fiili karşımıza bir haftadan daha az süreli olarak çıkabildiği gibi (G5 ve G11), bazı vakalarda en az 1 ay olmak üzere bir yıl gibi uzun bir süre de karşılaştığımız, zincirleme olarak işlenebilen bir suç tipidir (G6, G8, G9 ve G10). Tehdit suçunun her dört farklı zaman kategorisinde işlenirken hakaret suçunun da üç farklı zaman aralığında işlendiği görülmektedir. Bu da sonuç olarak iki suç tipi bakımından zaman ve fiilin bir korelasyon göstermediğini söylemek mümkündür. İsrarlı takip fiili ise mutlaka bir aydan fazla olmak üzere en uzun zaman dilimine yayılan bir suç tipidir. Nitekim fiilin adından da anlaşılacağı üzere bu suçun failleri ciddi bir kararlılıkla mağdur üzerinde bir hakimiyet kurma isteğindedirler. Bu nedenle bu suç tipinin kısa sürelerde işlenmesi pek mümkün görülmemektedir. Son olarak sahte sosyal medya hesapları açarak kendini mağdur yerine koyma eyleminde (*impersonation*) ise tek mağduru-muz olan G7 bakımından sürenin birkaç hafta ile sınırlı kaldığını gözlemlemekteyiz. Burada fail, mağdurun da yakın arkadaşlara karşı durumu açıklamasıyla, fiilini icra etmeye devam etmede ısrar etmemektedir.

Burada ayrıyeten ne kadarlık bir sürenin ‘uzun’ olarak nitelendirilebileceği sorusuna cevap vermek gerekmektedir. İlk olarak özellikle vurgu yapmak gerekir ki mağdurların hiçbiri sadece bir günle sınırlı bir husus yaşamamış ve her biri farklı boyutlarda rahatsız edilmeye, tacizlere, tehditlere ve hakaretlere maruz kalmışlardır. Bu nedenle hiçbirinin yaşadığı olayı hafif olarak nitelendirmemekteyiz. Bu süreler bir iki hafta da sürse ‘kısalıklarına’ bakılmaksızın ciddi sayılmaları gerekmektedir. Çalışma bakımından uzun süreli olarak nitelendirebileceğimiz vaka sayısı dokuzdur (%75). Nihayetinde görülüyor ki sanal şiddet eylemleri zincirleme biçimde işlenen ve uzun süre devam eden bir fiil kategorisidir ve bu fiillere yönelik düzenleme ve yargılamalar bu hususlar dikkate alınarak yapılmalıdır.

Merçeğimizi biraz da suçta karanlık sayılar alanına çevirecek olursak çalışma da ortaya koyuyor ki kadınlar kendilerine yönelik işlenen suçları yetkili mercilere iletmede çekincelidirler. Sadece mağdurlar G3, G5 ve G8’in savcılıklara müracaat etmesi bu gerçeği yansıtmakta da cömert davranıldığı düşünülmektedir. Bu kanaatin temel sebebi, kartopu yöntemiyle mağdurlar ile temas kurmaya çalışırken bazı kadınların yaşadıklarını, kimliklerinin gizli kalacağını taahhüt eden bir araştırmacıyla dahi paylaşmada büyük bir çekince göstermesi ve çalışmaya dahil olmayı reddetmesidir.

Böylelikle araştırma için örnekleme oluşturmaya çalışırken dahi yaşanan bu zorluk asıl evrenin çok daha az oranlarla vakaları yargıya taşıdığına işaret etmektedir. Ayrıca vurgulamak isteriz ki çalışmamızın temel eksikliklerinden biri, katılımcı sayısının azlığı olup, gelecekte böyle bir çalışma yapacak araştırmacıların çok daha geniş örnekleme ulaşması umut edilmektedir. Fakat yine de belirtmek gerekir ki fenomenolojik araştırma yöntemi bakımından 5 ilâ 25 katılımcının yeterli kabul edilmektedir⁶¹. Bu tavsiye sadece araştırılan olgu bakımından daha fazla veri toplamanın suç bilimine daha faydalı olacağı düşünüldüğü için ileri sürülmüştür.

Herhangi bir mercie başvurmayan mağdurların çekinceleri ağırlıklı olarak bir endişeye dayanmaktadır. Nitekim mağdur G1 bakımından mağdur edilme sebebi polisi Twitter üzerinden eleştirmek olduğu için olayı polis önüne götürmeye yönelik endişe, G2, G10 ve G12 bakımından aile ve çevrenin vereceği tepkiye yönelik endişe ve son olarak direkt failin şikâyet edilmenin doğuracağı sonuçlara tepki olarak mağdura daha ciddi bir zarar verme endişesi her biri bakımından makul ve olağan duygulardır. Fakat mağdurlar G7 ve G9'un sürecin maliyeti ve işleyişi konusunda yeterince bilgiye sahip olmamaları bakımından başvuruda bulunamaması eğitim sistemimizdeki büyük bir eksiklikten kaynaklanmaktadır. Özellikle ortaokul veya lise düzeyinde öğrencilere adli ve idari sistemin işleyişi hakkında daha kapsamlı eğitim verilmesi gerekmektedir. Son olarak mağdurlar G4 ve G6 kendi hür iradeleriyle adli sürece dahil olmak istememişlerdir. Burada özellikle mağdur G6'nın sürecin uğraştırıcı olmasından yakındığını ve bunun da mağdurların başvurmama sebepleri arasında sıklıkla dile getirildiklerini belirtmek gerekmektedir.

Yukarıda sayılan tüm sebepler kadınlara yönelik siber şiddet fiillerinin karanlık alanını açıklarken, ayrıca belirtmekte fayda vardır ki bu sebepler sadece bu tip suçlar için geçerli değildir. Sanal ortamda gerçekleşmeyen fakat yine de kadınlara yönelik olarak işlenen birtakım suçlarda da mağdurların şikâyet hakkını kullanmaktan veya ihbar etmekten çekindiği görülmektedir. Özellikle cinsel dokunulmazlığa ve vücut bütünlüğüne karşı suçlar bakımından oluşan bu karanlık alanın sebepleri mağdurun rızası, suçlunun mağdur tarafından yeterince tanımlanamaması, suçlu ile önceden var olan ilişkiler, önemsememe, korkma, polise güvenmeme veya mağdurun bir suça maruz kaldığının farkında olmaması gibi durumlardır⁶². Sonuç olarak kadınlar kendilerine karşı hem sanal ortamda ve hem de gerçek dünyada işlenen

⁶¹ Ersoy, s. 110.

⁶² Sokullu-Akıncı, ss. 88-94.

suçlara karşı belirli birtakım sebepler ile adli mercilere ulaşmaktan çekinmektedir.

Mağdurlardan adli mercilerin bu suçlara olan yaklaşımlarını değerlendirmeleri istenildiğinde, yukarıda da belirttiğimiz üzere başvurmayanlarda yoğun olarak olumsuz bir önyargının varlığı göz ardı edilmemelidir. Nitekim mağdurlardan G9 bu önyargısını temellendirirken şunları söylemiştir: “*sıklıkla haberlerde çok daha ciddi suçları işleyenlerin ceza dahi almadıklarını, salıverildiklerini görüyoruz yani ben gidip şikâyet etsem bana herhalde gülerler gibi geliyor*”. Bu da medyanın toplum psikolojisi üzerindeki etkileri arasında en zarar verici olanlarından biridir. Zira adalet sistemine güvenin azalması sadece mağduru çekinceye düşürmede değil potansiyel failleri de rahatlıkla suç işlemeye itmede başarılı olacaktır.

Yukarıda da belirtildiği gibi adli mercilere başvuran mağdurların bu soru bakımından görüşleri deneyimle sabit olması nedeniyle daha büyük öneme sahiptir. Burada mağdur G5 bakımından sürecin pürüzsüz ilerlemesi umut verici iken mağdur G8’in dosyası ile ilgilenen savcı ile yaşamış olduğu problem yargı makamlarında da zaman zaman kadınlara yönelik cinsel mitlerden⁶³ biri olan ‘kadın kuyruk sallamazsa erkek bir şey yapmaz’ düşüncesinin benimsendiğinin kanıtıdır. Burada özellikle vurgulamak gerekir ki, devletin pozitif yükümlülük kavramını tanımadığı veya bu yükümlülüğün tam olarak bilincinde olan vatandaşlara karşı hareket etmediği durumlarda, etkin bir soruşturmanın sağlanmasına yönelik eylemleri tartışmak faydasızdır⁶⁴. Bu nedenle öncelikli olarak devletin pozitif yükümlülüklerinden olan hukuki düzenleme yapma yükümlülüğünün⁶⁵ yerine getirilmesi gerektiği vurgulanmak zorundadır. Diğer bir yandan mağdur G3’ün bir stajyer avukat olarak başvurusundaki ısrar ve özverinin sürece olumlu yansması ise adliye

⁶³ Cinsel mitler cinsel mitler bir kimsenin bulunduğu çevrenin de etkisinde kalarak cinsel suç mağdurları, faileri ve cinsel suçun kendisi ile alakalı doğru olduğunu düşündüğü veya doğru olması gerektiğini hissettiği basmakalıp inançlar bütünüdür. Bu konu hakkında bkz. **Fitzgerald**, Louise F./**Lonsway**, Kimberly A.: “Rape Myths: In Review”, *Psychology of Women Quarterly*, Cilt: 18, Sayı: 2, 1994, ss. 133-164; **Korkusuz**, Gülşah: “Cinsel Saldırı Suçu (TCK Md. 102)”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt 71, Sayı 1, 2013, ss. 815-854.

⁶⁴ **Erbaş**, Rahime: “Effective Criminal Investigations For Women Victims of Domestic Violence: The Approach of the ECtHR”, Cilt: 86, 2021, s. 3 Erişim Adresi: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0277539521000327>, Erişim Tarihi: 12 Ağustos 2021.

⁶⁵ **Metin**, Yüksel: “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin Yaşamın ve Sağlıkın Korunması ile İlgili Olarak Taraf Devletlere Yüklediği Pozitif Yükümlülükler”, *Uluslararası İlişkiler*, Cilt: 7, Sayı: 27, 2010, s. 113.

deneyimi olmayan diğer kadınların aynı hırsla hareket edememesi durumunda sürecin uzayabileceğinin de muhtemel olduğunu gösterir. Her üç mağdur da adli süreç bakımından farklı deneyimler ile karşılaşmıştır. Bu deneyimlerden hangisinin adli süreci tam anlamıyla yansıttığını söylemek veri yetersizliğinden dolayı mümkün olmayacaktır.

Son değerlendirmemiz mağdurların yaşadıkları bu olaylar sonrasında sosyal medya kullanımlarında ne gibi değişiklik olduğuna yöneliktir. Söyleyebiliriz ki, yaşadıklarının ardından kendini bir kısıtlamaya mecbur hissetmeyen bir mağdur bulunmamaktadır. İster hesabını gizliye almak olsun ister belirsiz bir süreliğine tamamen sosyal medyadan uzaklaşmak olsun, her mağdur kendine bu platformlarda yeni bir sınır belirlemiştir. Gerçek hayatta tehdiye uğrayan kişinin sokağa dahi çıkmaya korkması, sarkıntılığa maruz kalan kadının giyiminde eskisi kadar özgür olamaması gibi sosyal medyanın da kendine özgü olumsuz neticeleri vardır. Maalesef ki böylelikle kadınları hedef alan eylemlere sosyal medya da başka bir boyutta zemin hazırlamaktadır. Sosyal medya konusunda bireyler bilinçlendirilmeyip bu husustaki sürecin kolaylaştırılması ceza hukuku bazında düzenlemelerle desteklenmedikçe kadınlar sanal şiddet eylemlerine bu yoğunlukta maruz kalmaya devam edeceklerdir. Zira bu tür şiddet eylemlerinde tazminat gibi özel hukuk prensipleri yeterli bir çözüm sunamayacaktır. Bunun için de kanun koyucunun ceza hukukunu bir araç olarak kullanıp insan hakları alanına olumlu bir müdahale için ilk çare (*prima ratio*) prensibini benimseyerek hareket etmesi elzemdir⁶⁶.

SONUÇ

Hiç şüphesizdir ki 2020 ve 2021 yılları, Kovid-19 pandemisi nedeniyle dünyada derin izler bırakıcı yaralara sebep olmuştur. Kapanma süreçlerinde okullarından uzak gençler başta olmak üzere her yaş grubundan insanın sanal dünya ile normalden çok daha fazla etkileşim halinde olduğunu bilmekteyiz⁶⁷. Sosyal medya da bu etkileşim alanlarında en ön sıralarda yerini almıştır. Böylece artan kullanımla birlikte risk haritasının da genişlediğini

⁶⁶ **Erbaş**, Rahime: Bölüm: Effective Criminal Investigations in Combating Domestic Violence and the ECtHR: Prima Ratio v. Ultima Ratio, “Gender Based Approaches to the Law and Juris Dictio in Europe”, 1. Basım, Pisa University Press, Pisa 2020, s. 222.

⁶⁷ **Fernandes**, Blossom/**Biswas**, Urmi Nanda/**Tan-Mansukhani**, Roseann/**Vallejo**, Alma/**Essau**, Cecilia A.: “The Impact Of Covid-19 Lockdown On Internet Use And Escapism In Adolescents”, Revista de Psicología Clínica con Niños y Adolescentes”, Cilt: 7, Sayı: 3, 2020, s. 60.

işaret etmek gerekir. Bununla bağlantılı olarak ilerleyen yıllarda bu suç tiplerine daha sıklıkla rastlanılacağı düşünülmektedir⁶⁸.

Çalışmaya başlamadan önce kadınlara yönelik sanal suçlar hususunun gerçek hayatta ne kadar ciddi neticelere sebep olabileceği konusunda netliğe sahip olmayan bir fikrimiz mevcuttu. Fakat bu araştırma sayesinde faillerin bu ortamlarda ne kadar ileriye gidebilecekleri konusunda kesin bir resmi hâiz olduğumuzu belirtmek isteriz. Özellikle yakalanma korkusu olmayan bu failler yapacakları her türlü tacizin, tehdidin ve hakaretin cezasız kalacağı konusunda katı bir kaniya sahiptirler. Bunun üzerine mağduru yeterince korkutabilecek bir saldırı yapılmışsa, bu failler artık sosyal medyayı kendilerine engelsiz bir hareket alanı olarak görürler. Tablo 6 incelendiğinde ise bu hususun mağdurlara yönelik gerçekleştirilen saldırılarda ne kadar hâkim olduğunu görmekteyiz.

Bu araştırma iki hususu çok net olarak göstermektedir. Sanal dünyada işlenen suçlar, en az gerçek dünyada işlenen suçlar kadar yıpratıcı olabilmektedir. Bu gerçeğin temel hareket noktası olarak alınmadan yapılan hiçbir düzenleme bu soruna gerçek bir çözüm üretemeyecektir. İkinci husus ise ne yazık ki bir başka bir gerçeği karşımıza çıkarmaktadır: kadınlar, gerçek dünyada olduğu gibi sanal dünyada da maalesef güvende değildirler.

⁶⁸ **Özdemir**, Burak: Siber Ansiklopedi, Bölüm: Çevrim İçi Taciz (Online Harassment), Akdemir, Naci/Tuncer, Can Ozan (ed.), 1. Basım, Pagem Yayıncılık, Ankara 2021, s. 107.

KAYNAKÇA

Kitaplar ve Makaleler

- Akers**, Ronald L.: *Criminological Theories*, Bölüm 5: Social Learning Theory, 8. Basım, Oxford University Press, New York 2020.
- Aksın**, Ahmet/**Maral**, Emrah: “Osmanlı Devleti’nde Irza ve Namusa Yönelik İşlenen Suçlar ve Uygulanan Cezalar”, 2015, Erişim Adresi: <[http://cdn.istanbul.edu.tr/FileHandler2.ashx?f=osmanli-devletinde-irza-ve-namusa-yonelik-islenen-suclar-ve-uygulanan-cezalar-\(1789-1850\)_ahmet-aksin-emrah-maral.pdf](http://cdn.istanbul.edu.tr/FileHandler2.ashx?f=osmanli-devletinde-irza-ve-namusa-yonelik-islenen-suclar-ve-uygulanan-cezalar-(1789-1850)_ahmet-aksin-emrah-maral.pdf)>, Erişim Tarihi: 5 Haziran 2021
- Artuk**, M. Emin/**Alşahin**, M. Emin: *Kriminoloji*, 3. Basım, Adalet Yayınevi, Ankara 2021, s. 139.
- Artuk**, Mehmed Emin/**Gökçen**, Ahmet/**Yenidünya**, Ahmet Caner: *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 15. Basım, Adalet Yayınevi, Ankara 2021, s. 297.
- Brooks**, James F.: “This Evil Extends Especially... to the Feminine Sex”: Negotiating Captivity in the New Mexico Borderlands, *Feminist Studies*, Cilt: 22, Sayı: 2, 1996, ss. 279-309.
- Coluccia**, Anna/**Pozza**, Andrea/**Ferretti**, Fabio/**Carabellese**, Fulvio/**Masti**, Alessandra/**Gualtieri**, Giacomo: “Online Romance Scams: Relational Dynamics and Psychological Characteristics of the Victims and Scammers. A Scoping Review”, *Clinical Practice & Epidemiology in Mental Health*, Cilt: 16, Sayı: 1, 2020, ss. 24-35.
- DeKeseredy**, Walter/**Schwartz**, Martin D./**Nolan**, James/**Mastron**, Nicholas/**Hall-Sanchez**, Amanda: “Polyvictimization and the Continuum of Sexual Abuse at a College Campus: Does Negative Peer Support Increase the Likelihood of Multiple Victimization?”, *British Journal of Criminology*, Cilt: 59, Sayı: 2, 2019, ss. 276-295.
- Douglas**, Heather/**Harris**, Bridget A./**Dragiewicz**, Molly: “Technology-Facilitated Domestic and Family Violence: Women’s Experiences”, *British Journal of Criminology*, Cilt: 9, Sayı: 3, 2019, ss. 551-570.
- Dülger**, Murat Volkan: *Bilişim Suçları ve İnternet İletişim Hukuku*, 8. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020, ss. 126-128.
- Edosomwan**, Simeon/**Prakasan**, Sitalaskshmi Kalangot/**Kouame**, Doriane/**Watson**, Jonelle/**Seymour**, Tom: “The History of Social Media and Its Impact on Business”, *The Journal of Applied Management and Entrepreneurship*, Cilt: 16, Sayı: 3, 2011, ss. 79-91.

- Erbaş**, Rahime: “Gender Based Approaches to the Law and Juris Diction in Europe”, Bölüm: Effective Criminal Investigations in Combating Domestic Violence and the ECtHR: Prima Ratio v. Ultima Ratio, 1. Basım, Pisa University Press, Pisa, 2020, ss. 221-240.
- Erbaş**, Rahime: “Effective Criminal Investigations For Women Victims of Domestic Violence: The Approach of the ECtHR”, Cilt: 86, 2021, Erişim Adresi: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0277539521000327>, Erişim Tarihi: 12 Ağustos 2021.
- Ersoy**, Figen: Eğitimde Nitel Araştırma Desenleri, Bölüm 3: Fenomenoloji, Saban, Ahmet/ Ersoy, Ali (ed.), 3. Basım, Anı Yayıncılık, Ankara 2019, ss. 81-138.
- Fernandes**, Blossom/**Biswas**, Urmi Nanda/**Tan-Mansukhani**, Roseann/**Vallejo**, Alma/**Essau**, Cecilia A.: “The Impact Of Covid-19 Lockdown On Internet Use And Escapism In Adolescents”, Revista de Psicología Clínica con Niños y Adolescentes, Cilt: 7, Sayı: 3, 2020, ss. 59-65.
- Fine**, Michelle/**Weis**, Lois: “Disappearing Acts: The State And Violence Against Women In The Twentieth Century”, City University of New York: Academic Works, 2000, Erişim Adresi: https://academicworks.cuny.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1701&context=gc_pubs, Erişim Tarihi: 10 Mayıs 2021.
- Fitzgerald**, Louise F./**Lonsway**, Kimberly A.: “Rape Myths: In Review”, Psychology of Women Quarterly, Cilt: 18, Sayı: 2, 1994, ss. 133-164
- Fox**, Vivian C.: “Historical Perspectives on Violence Against Women”, Journal of International Women’s Studies, Cilt: 4, Sayı: 1, 2002, ss. 15-34.
- Goldsmith**, Andrew/**Wall**, David S.: “The Seductions Of Cybercrime: Adolescence And The Thrills Of Digital Transgression”, European Journal of Criminology, 2019, ss. 1-20.
- Gray**, David E.: Doing Research In The Real World, 4. Basım, SAGE, London, 2018.
- Güçlü**, İdris/**Akbaş**, Halil: Suç Sosyolojisi Kavram-Teori-Uygulama, 2. Basım, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2019, s. 2.
- Güler**, Ahmet/**Halcioğlu**, Mustafa Bülent/**Taşkın**, Serkan: Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma, 2. Basım, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2015, s. 234.
- Halder**, Debarati/**Jaishankar**, Karuppanan: Cyber Crime and the Victimization of Women: Laws, Rights and Regulations, Chapter 2:

Definition, Typology and Patterns of Victimization, 2. Basım, IGI Global, Hershey, 2012, ss. 12-39, (Victimization).

Halder, Debarati/Jaishankar, Karuppattan: “Online Victimization of Andaman Jarawa Tribal Women: An Analysis of the “Human Safari” YouTube Videos (2012) and Its Effects”, *British Journal of Criminology*, Cilt: 54, Sayı: 4, 2014, ss. 673-688, (Human Safari).

Kalem, Ayşegül: “Kadına Yönelen Çevrimiçi Tehdit: Siber Şiddet”, *Cyberpolitik*, Cilt: 4, Sayı: 8, 2019, ss. 259-272.

Koca, Mahmut/Üzülmez, İlhan: *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 15. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021.

Korkodeilou, Jenny: “Stalking Victims, Victims of Sexual Violence and Criminal Justice System Responses: Is There a Difference or Just “Business as Usual”?”, *British Journal of Criminology*, Cilt: 56, Sayı: 2, 2016, ss. 256-273.

Korkusuz, Gülşah: “Cinsel Saldırı Suçu (TCK Md. 102)”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, Cilt 71, Sayı 1, 2013, ss. 815-854.

Lewis, Ruth/Rowe, Michael/Wiper, Clare: “Online Abuse Of Feminists As An Emerging Form Of Violence Against Women And Girls”, *British Journal of Criminology*, Cilt: 57, Sayı: 6, 2017, ss. 1462-1481.

Lind, JoEllen: “Dominance and Democracy: The Legacy of Woman Suffrage for the Voting Right”, *UCLA Women’s Law Journal*, Cilt: 5, Sayı: 1, 1994, ss. 103-216.

Marcum, Catherine D./Higgins, George E./Ricketts, Melissa L.: “Juveniles and Cyber Stalking in the United States: An Analysis of Theoretical Predictors of Patterns of Online Perpetration”, *International Journal of Cyber Criminology*, Cilt: 8, Sayı: 1, 2014, ss. 47-56.

Melton, Heather: “Predicting the Occurrence of Stalking in Relationships Characterized by Domestic Violence”, *Journal of Interpersonal Violence*, Cilt: 22, Sayı: 1, 2007, s. 3-25.

Metin, Yüksel: “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin Yaşamın ve Sağlığın Korunması ile İlgili Olarak Taraf Devletlere Yüklediği Pozitif Yükümlülükler”, *Uluslararası İlişkiler*, Cilt: 7, Sayı: 27, 2010, ss. 111-132.

Özdemir, Burak: *Siber Ansiklopedi*, Bölüm: Çevrim İçi Taciz (Online Harassment), Akdemir, Naci/Tuncer, Can Ozan (ed.), 1. Basım, Pagem Yayıncılık, Ankara 2021, ss.105-107.

- Öztürk**, Gülden Atilla: Müstehcenlik Suçu, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021.
- Schanz**, Youngyol/**Kenyon**, Samuel: “Sex Trafficking: Examining Links to Prostitution and the Routine Activity Theory”, *International Journal of Criminology and Sociology*, Cilt: 3, Sayı: 1, 2014, ss. 61-76.
- Sokullu-Akıncı**, Füsün/**Dursun**, Selman: *Viktimoloji*, 3.Baskı, İstanbul 2016.
- Sokullu-Akıncı**, Füsün: *Kriminoloji*, 15. Basım, Beta Yayıncılık, İstanbul 2021.
- Sutherland**, Edwin/**Cressey**, Donald R./**Luckenbill**, David F.: *Principles of Criminology*, 11. Basım, General Hall, Lanham 1992.
- Şengül**, Mustafa Buğra: “Sosyal Medya Yoluyla İşlenen Hakaret Suçu”, Çankaya Üniversitesi Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Erişim Adresi: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=f10Kw4p1rmMDotyKRdYv1HkvMX5uvBCFAB4HRpMIyZF4uf-BCDYGWsKLa5CDIZqf>, Erişim Tarihi: 26.11.2021, s. 37.
- Türkoğlu**, Selin: *Ceza Hukuku Açısından Israrlı Takip*, 1. Basım, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2020
- Wood**, Mark A.: “Rethinking How Technologies Harm”, *The British Journal of Criminology*, Cilt: 61, Sayı: 3, 2020, ss. 627-647.
- Yar**, Majid: “The Novelty of “Cybercrime”: An Assessment in Light of Routine Activity Theory”, *European Journal of Criminology*, Cilt: 2, Sayı: 4, 2005, ss. 407-427.
- Yıldırım**, Elif: “Sosyal Medyada Kadınlara Yönelik Dijital Şiddet”, İstanbul Üniversitesi Tez Arşivi, 2019, Erişim Adresi: <<http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/TEZ/ET000750.pdf>>, Erişim Tarihi: 12 Haziran 2021.
- Yılmaz**, Sena: “Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Günlük Hayattaki Yansımaları: Çorum/Alaca Örneği”, *İmgelem*, Cilt: 2, Sayı: 2, 2018, ss. 59-79, Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/imgelem/issue/38228/415425#article_cite>, Erişim Tarihi: 12 Haziran 2021.

Raporlar ve Elektronik Kaynaklar

- Council of Europe- Cybercrime Convention Committee**, Mapping Study on Cyberviolence, 2018, s. 8, Erişim Adresi: <<https://rm.coe.int/t-cy-2017-10-cbg-study-provisional/16808c4914>> Erişim Tarihi: 6 Haziran 2021.

- Lewis, James Andrew:** “Economic Impact of Cybercrime”, Center for Strategic and International Studies (CSIS), 2018, Erişim Adresi: <<https://csis-website-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/publication/economic-impact-cybercrime.pdf>>, Erişim Tarihi: 10 Haziran 2021
- Merriam Webster Dictionary:** “Social Media”, 2021, Erişim Adresi: <<https://www.merriam-webster.com/dictionary/socialmedia>>, Erişim Tarihi: 6 Haziran 2021.
- Morning Consult:** “National Tracking Poll”, 2018, Erişim Adresi: <https://morningconsult.com/wp-content/uploads/2018/10/180960_crosstabs_BRANDS.pdf>, Erişim Tarihi: 7 Haziran 2021.
- OHCHR General Assembly:** “Declaration on the Elimination of Violence against Women”, 1993, Erişim Adresi: <<https://www.ohchr.org/Documents/ProfessionalInterest/eliminationvaw.pdf>>, Erişim Tarihi: 25 Mayıs 2021.
- STATISTA:** “Most Popular Social Networks Worldwide As Of October 2020, Ranked By Number Of Active Users”, 2020, Erişim Adresi: <<https://www.statista.com/statistics/272014/global-social-networks-ranked-by-number-of-users/>>, Erişim Tarihi: 6 Haziran 2021.
- STATISTA:** “Daily Time Spent On Social Networking By Internet Users Worldwide From 2012 To 2020”, 2021, Erişim Adresi: <<https://www.statista.com/statistics/433871/daily-social-media-usage-worldwide/>>, Erişim Tarihi: 13 Haziran 2021.
- TUİK:** “Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması”, 2020, Erişim Adresi: <[https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2020-33679](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2020-33679)>, Erişim Tarihi: 7 Haziran 2021.
- Türk Hukuk Sitesi:** “5237 S.Lı Türk Ceza Kanunu MADDE 125”, 2009, Erişim Adresi: <<https://www.turkhukuksitesi.com/serh.php?did=1212>>, Erişim Adresi: 6 Haziran 2021.
- WHO,** Department of Reproductive Health Research: London School of Hygiene and Tropical Medicine/ South African Medical Research Council: “Global and Regional Estimates of Violence against Women”, 2013, s. 3, Erişim Adresi: <<https://www.who.int/publications/i/item/9789241564625>>, Erişim Tarihi: 13 Mayıs 2021.
- WHOA:** “2013 Cyberstalking Statistics”, 2013, Erişim Adresi: <<http://www.haltabase.org/resources/stats/2013Statistics.pdf>>, Erişim Tarihi: 10 Haziran 2021.

WHOA: “Online Harassment/Cyberstalking Statistics”, 2015, Erişim Adresi: <<http://www.haltabuse.org/resources/stats/index.shtml>>, Erişim Tarihi: 10 Haziran 2021.

Mahkeme Kararları

- Yarg. 4. CD., T. 21.10.2021E. 2019/6071, K. 2021/25171, (Yargıtay Karar Arama Sistemi, Erişim Adresi: Erişim Tarihi: 1.12.2021).
- Yarg. 12. CD., T. 09.09.2020E. 2020/314, K. 2020/4447, (Yargıtay Karar Arama Sistemi, Erişim Tarihi: 1.12.2021).